CHRIS CLEAVE

VŠEM STATEČNÝM SE ODPOUŠTÍ

PLUS

Všem statečným se odpouští

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.nakladatelstviplus.cz
www.albatrosmedia.cz

Chris Cleave

Všem statečným se odpouští – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2017

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

plus

VŠEM STATEČNÝM SE ODPOUŠTÍ

CHRIS CLEAVE

VŠEM STATEČNÝM SE ODPOUŠTÍ

PŘELOŽIL MIROSLAV JINDRA

PLUS

Copyright © Chris Cleave 2016
Translation © Miroslav Jindra, 2017
Cover Illustration © Lee Avison / Trevillion Images

ISBN tištěné verze 978-80-259-0715-3
ISBN e-knihy 978-80-259-0738-2 (1. zveřejnění, 2017)

Mým prarodičům – Mary a Davidovi, N. J. a M.

ČÁST PRVNÍ

VÝCHOZÍ STAV

Válka byla vyhlášena v jedenáct patnáct a Mary Northová se do ní hlásila hned v poledne. Během oběda, než došly telegramy, pro případ, že by jí to matka chtěla zakázat. Château Mont-Choisi, elitní soukromou školu, kde měla děvčata z „lepších" rodin ukončovat svoje vzdělání, prostě nedokončí. Sbalila se a dole z Lausanne zatelegrafovala do Londýna na ministerstvo války. O devatenáct hodin později, když s ní vlak v oblacích páry vjížděl do londýnského nádraží St Pancras, měla stále ještě na sobě lyžařský svetr. Lokomotiva ječivě zapištěla. Takže Londýn. Město milující začátky.

Zamířila rovnou na ministerstvo války. Než na mapce, kterou jí tam předali, zaschl inkoust, chvilku slaně voněl. Spěchala městem na místo, kam ji přidělili, protože se přímo zoufale bála, aby z té války nezmeškala ani minutu – vždyť už se to tak trochu stalo. Když přebíhala Trafalgarské náměstí a mávala na taxíky, holubi se před ní rozlétali a pleskot jejich křídel zněl jako ťukání tisíce nožů o klaretové sklenky, požadující ticho před přípitkem. Každým okamžikem to teď začne – ta děsivá úžasná věc. A bez ní osobně by se to nikdy nepodařilo vyhrát.

Co jiného je vlastně válka než morálka v přilbách a džípech? A neskrývá se ta morálka nakonec ve stovkách milionů drobných rozhovorů, jejichž souběh přiměje lidi, aby v sobě našli odvahu vyrazit do útoku? Nenápadná výměna slov, zdánlivě povrchní konverzace, na niž byla Mary přímo expert, je pravou podstatou

války. Atmosféra toho dopoledne se přesně hodila k jejímu rozpoložení – žádné mraky, nic podobného ve vzpomínkách. Pod rozjasněnou oblohou pospíchalo v Londýně deset tisíc mladých žen za svými novými úkoly – na základě příkazů z Whitehallu, z kanceláří ukrytých kdesi ve starém mramorovém srdci metropole. Mary se ráda nechala unášet mohutným proudem těch, kdo se jim ochotně chystaly vyhovět.

Ministerstvo války jí neposkytlo žádné další podrobnosti, což bylo dobré znamení. Udělají z ní něco jako spojku nebo ji přidělí do generálního štábu. O děvčata z dobrých rodin bude určitě zájem, čeká je nějaké důležité zadělení. Dokonce se šuškalo, že budou potřebovat i špionky – obzvlášť lákavá představa, protože člověk by pak mohl být sám sebou vlastně dvakrát.

Jeden taxík jí nakonec zastavil. Ukázala řidiči mapku. Držel ji v prstech natažené paže před přimhouřenýma očima, upřenýma na načmáraný červený křížek, označující místo, kde se měla hlásit. Připadalo jí, že ten chlap reaguje nesnesitelně pomalu.

„Na Hawley Street. K tý velký budově?"

„Ano," přisvědčila Mary. „A co nejrychleji, prosím vás."

„Hawley Street – k tý škole tam, jo?"

„To sotva. Já se tam mám hlásit, víte? Na práci, teď ve válce."

„Jo tak… Ale tam podle mě nic jinýho není, jenom ta škola. Jinak jenom samý normální domy."

Mary otevřela ústa, aby nad jeho sdělením zapochybovala, ale hned je zase zavřela a jen si upravila rukavičky. Jak jinak – přece tam nebudou kasárna s hlídkou na koni po obou stranách vstupní brány s nápisem *Ministerstvo armádních tajných služeb*. To místo, kde se má hlásit, bude samozřejmě vypadat naprosto nenápadně.

„No jasně," poznamenala. „Počítám s tím, že ze mě udělají paní učitelku."

Přikývl. „To se dá pochopit. Polovina londýnských učitelů bude muset narukovat."

„Takže musíme jen doufat, že se jim rákosky budou hodit v boji s nepřátelskými tanky."

Taxikář ji tedy dovezl do Hawley Street, beze spěchu, přesně tak rychle, jak si dodání jedné nové paní učitelky podle něj zasluhovalo. Mary se důsledně snažila chovat jako každá obyčejná slečinka – děvče, pro které je jízda taxíkem něco velmi nezvyklého a extravagantního a vyhlídka na učitelské působení nadmíru lákavá. Své tváři se pokoušela dodat výraz bezelstného soustředění na přítomnou chvíli – něco takového, co považovala za příznačné pro dojné kravičky nebo možná hloupé husy.

Když dojeli k té škole, cítila, že si ji taxikář zvědavě prohlíží. Jako spropitné mu proto dala jen čtvrtinu částky, kterou by od ní dostal normálně. Tohle byla koneckonců její první prověrka. Od vozu pak odcházela nesmělým krokem obyčejného děvčete, které čeká přijímací pohovor. Jako by se na ni vzduch zlobil, že ho tak drze rozráží. Jako by země sténala bolestí pod každým jejím krokem.

Vyhledala kancelář paní ředitelky a představila se jí. Slečna Vineová, v propínacím pleteném svetru, ptačí obličej s brýlemi na řetízku, který vypadal jako vypůjčený od zátky z umyvadla, sotva zvedla oči upřené na desku psacího stolu.

„Northová," opakovala Mary, artikulujíc svoje příjmení velmi zřetelně.

„Ano, slyšela jsem dobře. Převezmete třídu, které říkáme Poštolky. Začněte se seznamem žáků. Naučte se jejich jména co nejpřesněji."

„Jistě – provedu," slibovala Mary.

„Už jste někdy učila?"

„To ne," odpověděla Mary. „Ale nemyslím, že by to měl pro mě být velký problém – zkusit to."

Ředitelka k ní natočila zimavé tůňky očí. „Nepředstavujte si, že půjde jenom o to, řídit se přesně osnovami."

„Promiňte. Ale já opravdu ještě nikdy neučila."

„Jistě. Rozumím. Buďte důsledná, nedovolujte jim žádné divočinky a dávejte pozor, jestli jakžtakž píšou. Jestli moc neškrábou. Kdo slušně píše, obvykle se i slušně chová."

Mary připadlo, že to ředitelka nějak divně přehání. Až zjistí, kde se to vlastně octla, možná by na to měla upozornit její nadřízenou. Ovšem na druhé straně – té ženské je nutné přiznat, že tady má vzorný pořádek. Na stole úhledně rozestavené džbánečky s pečlivě ořezanými tužkami a krabičky s připínáčky. Přesně srovnaná hranička zpěvníků, každý zabalený v jinak barevné papírové tapetě, jako by to byly v prvním týdnu nového školního roku dostaly za úkol provést sami žáci.

Ředitelka vzhlédla a podívala se na ni. „Nechápu, co vás tak pobavilo."

„Promiňte," šeptla Mary. Nedokázala ten pohled nevrátit a nepokusit se tak navázat s tou paní bližší kontakt, a trochu ji zklamalo, že neuspěla.

„Poštolky…" vyzvala ji ředitelka. „Chodbou doleva, třetí dveře."

Když vešla do místnosti, třída – jednatřicet dětí – za svými stolky se zvedacími deskami zmlkla. Zadívaly se na ni, hlavy natočené, oči upřené. Mohlo jim být osm deset let, usuzovala – ačkoli jí silně splývaly do jediného nezřetelného obrazu a vyžadovalo velké úsilí, aby svoje oči donutila jednotlivě je rozeznávat.

„Dobrý den, žáci. Já se jmenuju Mary Northová."

„Dobrý den, slečno Northová…"

Děti to zazpívaly v oné tradiční žákovské tónině posazené mezi respekt a posměch tak dokonale, že se jí sevřel žaludek. Začínalo to být až nepříjemně realistické.

Po zbytek dopoledne s nimi probírala počty a pak psaly slohovou práci; po celou dobu doufala, že se snad brzy zvedne opona a tenhle zkušební výstup vystřídá nějaká opravdová vojenská služba. Když nakonec zazvonilo, spěchala na poštu a poslala na ministerstvo války rozhořčený telegram – představovala si, že třeba došlo k nějakému omylu.

Samozřejmě že nikoli. Mnohokrát se pak v té válkou rozvrácené době stalo, že k londýnským dveřím byla omylem doručena nesprávná zásilka, že řada konvojů ztratila v husté mlze svůj ochranný doprovod, že v kontejnerech, které docházely na fron-

tu, byly náhradní uniformy zcela jiných velikostí, než na nich bylo uvedeno, že nesčetná srdce odloučených milenců či milenek byla jiného kalibru, než předpokládaly představy jejich partnerek či partnerů – není však známo, že by někdy to velké staré město nedalo někomu přesně vědět, kde má svou válku začít.

ZÁŘÍ 1939

Mary se málem rozplakala, když se dozvěděla, že její prvním významným úkolem jako učitelky bude evakuovat svou třídu na venkov. A když zjistila, že Londýn vystěhoval několik dní předtím, než ho měly opustit děti, mimo město zvířata ze zoologické zahrady, hrozně ji to rozčílilo. Když už se musí evakuovat, nemělo by si aspoň hlavní město cenit svých dětí výše než papoušků a pižmoňů severních?

Zkontrolovala v kapesním zrcátku, má-li správně namalovanou pusu, a pak zvedla ruku, aby upoutala pozornost paní ředitelky.

„Ano, paní učitelko?"

„Není to hanba, děti, evakuovat nejdřív zvířátka? Co myslíte?"

Slyšely to všechny děti, které čekaly seřazené na shromaždišti před opuštěnou zoo na odjezd. Plaše zahýkaly na souhlas. Ředitelka stihla Mary studeným pohledem, který ji poněkud znervózní. Ale to přece není správné, dát zvířatům za těchto okolností přednost! Není to něco podobného, jako když unavený staroch Noe na tu svou archu nalodil němé zástupce zvířecích druhů místo neposedných dětí, s nimiž se mohl snadno domluvit? Takhle nějak přece došlo k tomu, že voda zlikvidovala nejlepší kořínky budoucnosti lidstva. Že se v současném lidstvu vyskytují násilničtí incestní potomci Cháma a Šéma a Jáfeta, kteří byli schopni vyhlásit válku zrovna v době, na kterou si Mary naplánovala zájezd do švýcarských hor.

Ředitelka si jenom povzdechla. A pak začala vysvětlovat, že to pořadí způsobila skutečnost, že co se opic týkalo, nebylo zapotřebí vyplňovat jméno na visačku zavazadla, dohlížet na ně ve vlaku v kupé druhé třídy a najít pro ně hostitelskou rodinu někde v Cotswolds, v bezpečnější západní části Anglie. Stačilo pro ně obstarat vhodné náklaďáky na převoz a kvalitní potravu pro následující pobyt. Kdežto vyšší *hominidae* se jmény jako Henry či Sarah vyžadovali nesrovnatelně rozsáhlejší péči, kterou přičinlivá byrokracie musela nejen předvídat, ale především konkrétně zabezpečit, a navíc pečlivě zdokumentovat, a to na formulářích, jež tiskárny musely vytisknout a dodat.

„Jo tak," řekla na to Mary. „Děkuju za vysvětlení."

Bylo to tak, jistě. Štvalo ji, že je jí teprve osmnáct. To zjištění a pobouření pálilo její zdravý rozum jako žhavé uhlíky ruku skrz kuchyňskou chňapku. Tak tohle je důvod, proč se Londýn dosud hemžil dětmi a jeho zoologická zahrada zela prázdnotou a v kiosku se vršilo tři sta papírových pytlíčků s oříšky pro opičky.

Znovu zvedla ruku, ale pak ji zase nechala klesnout.

„Ano?" zeptala se slečna Vineová. „Ještě něco?"

„Promiňte," omlouvala se Mary. „Už nic."

„Prosím."

Ředitelka spustila na okamžik z očí řady děcek a upřela na Mary pohled plný blahovolné shovívavosti.

„Uvědomte si, že teď jste na naší straně. Víte, jak to myslím: nás dospělých."

Mary téměř cítila, jak jí v kostech praská vzteky. „Děkuji, slečno Vineová."

V té chvíli jediné barevné dítě, které v téhle škole měli, vycítilo příležitost, vyběhlo z řady a začalo vylézat na vstupní bránu zoo, opatřenou visacím zámkem. Ředitelka se otočila jako na obrtlíku.

„Zachary Lee! Ale ihned slez! Honem, dolů!"

„Nebo co? Pošlete mě na venkov?"

Celé shromáždění ztuhlo. Vzbouřenec, desetiletý černoušek, se ale nehodlal vzdát. Přehodil hubené nožky přes hřeben brány, obě

poslední O slova „ZOO“ použil jako madla tělocvičného koně a vzápětí zmizel z dohledu.

Slečna Vineová se obrátila na Mary. „Nepokusila byste se toho negříka najít a přivést zpátky, co říkáte?“

Byla to její první válečná záchranná akce. Dosněda opálená Mary Northová poklusávala jako hříbě po cestách mezi opuštěnými pavilony, dosud ještě vzorně upravenými, a cítila se lépe než před chvílí. Vylovila cigaretu a prsty druhé ruky si přetřela čelo – proč by se pod ním měla uhnízdit nějaká frustrace. Jakoukoli depresi je nutno zahnat, jako se dá setřást z rukávu špetka popele nebo vyhnat včela z pokoje otevřeným oknem.

Zatím už stačila prohlédnout výběh žiraf a pavilony velkých šelem. Z oddělení velkých opic zaslechla cosi jako zakašlání, a tak po špičkách prošla dovnitř dveřmi, které hladce otevřela. Brodila se vrstvou slámy, ze které se zvedal pach moče a pižma, a měla trošku nahnáno; ale doufala, že když to tu ošetřovatelé vyklízeli, spočítali ty gorily při nakládání dobře.

„Vylez, Zachary Lee. Já vím, že jseš tady.“

Byl to zvláštní pocit, pohybovat se v tom pavilonu a dívat se ven skrz zašpiněná skla oken. „Tak se ukaž, kamaráde. Nebo to oba odneseme.“

Další zakašlání a pak šustot slámy. Nakonec se ozval klukovský hlas s nazálním americkým přízvukem. „Nikam nejdu.“

„No prosím,“ řekla Mary. „Tak tady oba zůstanem do konce války, ale potom se nikdo nedoví, co všechno jsme mohli během ní vykonat.“

Posadila se vedle chlapce, ale napřed si sundala červené sáčko a rozprostřela si ho na slámu. Ať si o válce říká kdo chce co chce, ji zachránila před dvěma odpoledními hodinami franštiny na Mont-Choisi a kdo ví, co dobrého pro ni ještě chystá. Zapálila si další cigaretu a vyfoukla kouř do kužele slunečního světla.

„Moh bych taky jednu dostat?“ ozval se tichý hlásek.

„No to je otázka," zareagovala Mary. „Samozřejmě že ne. Až ti bude aspoň jedenáct."

Od shromaždiště sem zalehlo kovové hvízdnutí píšťalky. Mohlo to znamenat, že nad Londýn nalétávají těžké bombardéry, ale třeba taky že děti byly přeorganizovány do dvou zhruba stejných družstev a budou hrát pálkovanou.

Zachary vystrčil hlavu ze slámy. Mary stále ještě žasla nad jeho tmavohnědou pletí a kaštanovýma očkama. Když se poprvé usmál, okouzlil ji záblesk jeho růžového jazyka. Čekala, že bude… ne zrovna taky hnědý, ale určitě nápadně jiný než růžový, obdobně jako se liší tmavohnědá kůže od bílé. Například třeba – namodralý, jako mají někteří skinkové, ty ještěrky chované v teráriích. Nepřekvapilo by ji, kdyby mu tekla černá krev a produkoval slonově bílé exkrementy. Byl to první černoch, kterého si mohla prohlédnout zblízka – pokud se nepočítaly plakáty varietních představení a populárních koncertů; a stále se ještě musela ovládat, aby na něj moc nevalila oči.

Měl ve vlasech slámu. „Slečno učitelko?" oslovil ji. „Proč vocaď vodvezli ty zvířata?"

„To se liší podle toho která," vysvětlovala a začala je odpočítávat na prstech. „Hrochy proto, že jsou hrozně bázliví, vlky, protože jsou zákeřný a nikdy se nedá předvídat, co příští chvíli provedou, a lvy, protože je chtějí shodit jako parašutisty nad berlínskou zoologickou zahradou, aby tam zlikvidovali nepřátelské lvy pana Adolfa Hitlera."

„Takže zvířata taky bojujou ve válce?"

„No samozřejmě! Nebylo by to divný, kdybychom měli bojovat jen my lidi?"

Z chlapcova výrazu bylo jasné, že o tomhle ještě neuvažoval.

„Kolik je sedm a sedm?" využila Mary příležitosti a pokusila se získat převahu.

Chlapec začal počítat, v rozvážném a ukázněném postoji dítěte, rozhodnutého vytrvat alespoň tak dlouho, dokud vystačí se svými prsty. Nikoli poprvé v tomto týdnu potlačila Mary jak úsměv,

tak celkem příjemné podezření, že práce učitelky nemusí být nakonec zase ten nejhorší způsob, jak přestát ony jalové hodiny mezi snídaní a společenským vyžíváním.

V úterý dopoledne, když zkontrolovala prezenci a než začala rozdávat skleněné lahvičky s mlékem, vypsala na jednatřicet hnědých visaček ke kufříkům jména svých dětí a jejich šňůrky provlékla horními dírkami jejich kabátků. Hned jak od nich odstoupila a otočila se zády, začaly si je navzájem vyměňovat. Už to byli normální lidé, byť se ještě nepokusili vyrůst.

A ovšemže je hned zkusila vyvolávat podle těch zaměněných jmen – chlapce jako Helenky a holky jako Richardy – a zachovávat při tom zcela vážnou tvář. Těšilo ji, že je dokázala rozesmát tak snadno. Ukazovalo se, že jediný rozdíl mezi dětmi a dospělými spočívá v tom, že děti do úsilí nebýt smutné dokážou vložit dvojnásob energie.

„Je to – dvanáct?“ zeptal se Zachary.

„Co jako?“

„No sedm a sedm,“ připomněl jí podrážděným tónem, vyhrazeným pro styk s dospěláky, kteří kladou otázky bez zřetele k tomu, jakou energii je pak zapotřebí vynaložit na odpovědi.

Mary omluvně přikývla. „Dvanáct je docela blízko.“

Znovu se ozvala ta píšťalka. Nad budovou natěšeně přelétlo několik racků. Pamatovali si, že by někdy teď měl nastat čas krmení. Mary sebou trochu trhla. Jako by vysoko nahoře na modré obloze zacloumal vítr všemi rozvrhy času, co jich svět zná.

„Třináct?“

Mary se usmála. „Mám ti to ukázat? Ty jsi moc chytrý chlapec, ale je ti už deset a s počítáním jsi hodně zpožděný. Mám pocit, že si s tebou v tomhle ohledu nedal zatím žádný učitel dost práce.“

Přiklekla k němu do slámy a vzala ho za obě ruce – znovu ji udivilo, že nejsou o nic teplejší než ruce bílé. A předvedla mu, jak se dá k prvním sedmi prstům připočíst druhých sedm. „Už je ti to jasný? Sedm a dalších sedm, to dělá čtrnáct. Jenom nesmíš přestat počítat.“

„Jo…“

Ten překvapeně zklamaný postoj, který kluci zaujmou, když záhada tak nekrvavě podlehne rozumu.

„A co *třikrát* sedm, Zachary. Kolik to je? Když teď už víš, kolik je *dvakrát* sedm.“

Zadíval se na svoje roztažené prsty a pak na ni tázavě pohlédl.

„Na jak dlouho?“

„Co na jak dlouho?“

„Na jak dlouho nás vocaď posílají pryč?“

„Vrátíme se sem do Londýna, až tu zase bude bezpečno. Nemělo by to trvat moc dlouho.“

„Odjet na venkov – já se bojím. Chtěl bych, aby táta jel s náma.“

„Žádní rodiče s námi jet nemůžou. Musejí tady zůstat a pracovat. Válka to potřebuje.“

„Vy tomu věříte?“

Mary rozhodně zavrtěla hlavou. „Samozřejmě že ne. Nezdá se ti, že práce většiny lidí je vlastně zbytečná i v těch nejlepších časech? Třeba takoví pojišťováci… Nebo odhadci škod. Profesoři všeho možného. Většina z nich by byla užitečnější, kdyby recitovali básničky či prošívali ponožky zlatou nití.“

„Táta vystupuje ve varieté, v Lyceu. Je to užitečný?“

„Pro zvýšení morálky. To možná ano. Kdyby baviči nebyli zapotřebí, tak je evakuovali nejdřív. V nějakých komediantských vlacích, možná.“

Zacharyho to nerozesmálo. „Venkov… Na venkově o mě nikdo nebude stát.“

„Proč myslíš, proboha?“

Děti dovedou nasadit velmi bolestný výraz, když mluví s mimořádně natvrdlým dospělým člověkem.

„Jo ták…! No já nevím, možná se právě o tebe budou velmi zajímat. Čekala bych, že zprvu si na tebe budou nedůvěřivě sahat prstem, ale až jim dojde, že ta barva nejde smýt, určitě se k tobě budou chovat slušně. Lidi jsou v podstatě hodní, to mi věř.“

Chlapec vypadal velmi zamyšleně.

„V každém případě," ujistila ho Mary, „já tam jedu taky a slibuju, že tě nikdy neopustím."

„Budou mě nenávidět."

„Nesmysl. Napadli snad Polsko nějací komedianti? Obsadili Sudety černoši, kteří vystupujou ve varieté?"

Netvářil se, jako by jí to věřil.

„Takže jasný? Lidi na venkově tě budou mít určitě radši než Němce."

„Mně se tam stejně nechce."

„Ber to, jako by to byla nějaká báječná nová hra – vydáme se tam, kam všichni raděj nám. Co ty na to? Bude ji hrát každý, kdo za něco stojí."

S překvapením si uvědomovala, že jí to vůbec nevadí – že ji posílají někam pryč. Bylo to něco jako obrovská ruleta – tak je to třeba chápat. Děcka se budou moct trochu nadechnout zdravého vzduchu a ona… no – není snad venkov prostor, po kterém se prohánějí samí Heathcliffové?

Zkusme si představit, napadlo ji, *že tahle válka každého z nás hodně překvapí.* Představme si, že evakuační vlak nás doveze do jakési divočiny, daleko od těchto vyštafírovaných ulic, kde každá třetí osoba je schopná vyprávět anekdotu o mé mamince nebo chodí k urně v tátově volebním obvodě.

Už se na tom venkově viděla – v hezké vesnici plné mladých lidí rozhozených válkou do nových vzorců. Bude to, jako když se pootočí kaleidoskopem, všude gramofon a všichni budou tančit. Zamiluje se do prvního chlapa, který bude aspoň trošku zajímavý – jenom aby se předvedla své přítelkyni Hildě.

Stiskla černouškovi ruku, potěšena úsměvem, který její dobré rozpoložení vyvolalo na jeho tváři. „Tak co?" zeptala se ho. „Nevrátíme se k ostatním, abychom nepřišli o všechnu legraci?"

Zvedli se z té slámy a ona z něj pečlivě smetla všechna stébla, která na něm ulpěla. Byl hubeňoučký, samá kost, v očích vyplašený pohled. Jako by byl dokonale zrentgenovaný – s nepo-

slušným trsem černých vlasů na hlavě. Zakroutila hlavou a rozesmála se.

„Co je?“

„Zachary Lee – já vážně nevím, proč bychom tě měli chtít evakuovat. Vypadáš, jako by tě už stačili vybombardovat.“

Zakabonil se.

„Slečno Northová, víte, jak vy kouříte? Takhle…“

A předvedl svou nápodobu. Mary podle něj kouřila jako Bette Davisová – jako by v prstech držel retku značky Craven „A“, jejíž žhnoucí hrot virtuálně vypouští bohaté obláčky kouře. Pak se ta neexistující cigareta rozhodla povznést o něco výš, elegantně napřímila chlapcovo zápěstí a napjala mu palec a ukazováček do gesta znuděného světce udělujícího požehnání.

„Dokonalý!“ ocenila jeho výstup Mary. „Ale teď mi ukaž, jak bys kouřil ty.“

Jako eskamotér hrající si s mincí vylovil Zachary ze vzduchu imaginární cigaretu, otočil ji a schoval její žhnoucí hrot pod vyklenutou dlaň. Ostražitýma očima šlehl vpravo vlevo a pak si z ní zhluboka šlukl. Načež stočil hlavu stranou, pootevřel maličko jeden koutek úst a vyfoukl kouř dolů do slámy. Ten výdech byl téměř nepostřehnutelně rychlý, jako když vrabec ukákne na zem skrze listí větve.

„No to je úžasný. Poslyš, chlapče, ty kouříš tak dokonale, že by ti to měl svět zakázat.“

„Kouřím jako dospělej,“ odpověděl, na tváři výraz vyžilce.

„Fajn – takže já tě vlastně nemám co učit. Možná jenom číst, psát a počítat.“

Vzala ho pod paží a pak spolu odcházeli. Zeptal se jí, jestli anglická letadla budou ty lvy shazovat na Berlín ve dne, nebo v noci, a ona odpověděla, že asi spíš v noci, protože tyhle šelmy jsou v noci čilejší, ale kdoví – za války může být všechno jinak.

U východu se protáhli turniketem. Mary se postarala, aby šel před ní, protože co kdyby se znovu rozhodl vzít roha a ona už byla venku – turniket se točil jenom jedním směrem. Kdy-

by ona byla v tom případě na jeho místě, asi by stěží odolala pokušení.

Venku už byli všichni seřazení v trojstupech na trávníku. Stále držela Zacharyho kamarádsky v podpaží, ale když zachytila kritický pohled paní ředitelky, přitáhla ho k sobě nápadněji.

„Vyřídím si to s tebou později, Zachary," oznámila slečna Vineová chlapci. „Až mi přidělí vhodnou budovu, počítej s tím, že tě tam někde zavřu."

Zachary se drze usmál. Mary ho spěšně vedla podél nastoupených řad, dokud nedorazili k jejich třídě. Tam vytáhla z řady nenápadnou, rozumnou Fay Georgeovou, přikázala jí, aby vytvořila novou řadu s dopadeným uprchlíkem, a uložila jí, aby ho držela pevně za ruku. Fay to poslušně provedla, ale nejdřív vytáhla z kapsy hubertusu rukavice a navlékla si je. Zachary to přijal bez komentáře, s pohledem upřeným přímo před sebe.

Paní ředitelka došla až k Mary, a když ucítila vůni cigaretového kouře, teatrálně zvedla oči k nebesům. Jako by tam právě přelétávala formace řvoucích bombardérů a Mary si toho z neznámých důvodů nevšimla. Pak položila Zacharymu ruce na ramena a roztržitě jím zatřásla, nikoli nelaskavě. Jako by říkala: Co máme s tebou dělat, chlapče?

Ovšem ve skutečnosti poznamenala: „Ta mládež – vůbec si neuvědomuje, v jak těžké jsme situaci."

Mary předpokládala, že to káravé konstatování se týká jí, ovšem stejně tak mohlo patřit tomu chlapci nebo – paní ředitelka stále ještě vzhlížela k nebi – mladým pilotům luftwaffe či nakonec málo vnímavým andělům.

Kousala se zevnitř do tváří, aby se nerozesmála. Měla slečnu Vineovou docela ráda – nebyla to vlastně vyloženě zlá zmije. Ale když ta ženská byla tak zoufale ustrašená! Život jako by byl plný zrady a nebezpečí.

„Omlouvám se, paní ředitelko."

„Slečno Northová, vy jste už někdy strávila delší dobu na venkově?"

„Ale jistě. My často trávíme víkendy venku, v otcově volebním obvodě."

Přesně něco takového ovšem nechtěla říct.

Slečna Vineová odtáhla ruce ze Zacharyho ramínek. „Věnovala byste mi chviličku, slečno Northová? Jen na slovíčko."

„Prosím – jistě."

Trochu odstoupily.

„Co vás přimělo přihlásit se k učitelské práci, Mary?"

Hrdost jí zabránila odpovědět, že se jako dobrovolnice nehlásila k nějaké určité práci – že se prostě chtěla dát k dispozici a předpokládala, že to dopadne vyhovujícím způsobem. Jako dosud vždycky. Proč, to ji nikdy nezajímalo.

„Myslela jsem, že by mi učení docela šlo."

„Promiňte, že se ptám. Mladé dámy z rodin vaší společenské úrovně se o učitelství obvykle moc nezajímají."

„Totiž – já bych to možná vyloženě takhle neviděla. Pokud by někdo chtěl na ženách z mojí společenské vrstvy hledat nějakou chybu, mohlo by to být, že se jim vlastně moc pracovat ani nechce."

„A proč se chce vám, má drahá?"

„Myslela jsem si, že něco dělat by mohla být menší otrava než soustavná nečinnost."

„Ale nezdá se vám, že teď ve válce by se mohla najít nějaká mnohem přitažlivější práce než učit děti?"

„Vy mi asi moc nedůvěřujete, slečno Vineová."

„Ale pochopte přece. Vy jste problém. Moje ostatní učitelky jsou z vás vedle, deprimujete je. Jste si sebou příliš jistá. A s dětmi se moc kamarádíte. To se do školy nehodí."

„Já je mám prostě ráda."

Ředitelka se na ni podívala s neskrývaným politováním. „Nemůžete být přítelkyně každého dítěte z jednatřiceti, které toho potřebuje mnohem víc, než si dovedete představit."

„Já si myslím, že chápu docela dobře, co potřebují, paní ředitelko."

„Děláte tu práci čtyři dny a myslíte si, že už všemu rozumíte. To je obvyklý omyl, který je obtížné napravit u mladých žen, co nijak urgentně nepotřebují ty dvě libry sedmnáct šilinků, které si ve škole mohou za týden vydělat."

Mary to patřičně naštvalo, ale ovládla se a nic na to neřekla.

„Všechny problémy, které se tenhle týden vyskytly, vznikly ve vaší třídě, Mary. Záchvaty vzteku, různé lapálie, ten pokus o útěk. Děti cítí, že s vámi si mohou všechno dovolit."

„Ale já je chápu, paní ředitelko. Musejí se rozloučit s rodiči, není jasno, na jak dlouho… Nemají to vůbec snadné, takže si myslím, že trocha pochopení –"

„By tomu nasadila korunu. Nemám tušení, co nám příští týdny či měsíce přinesou, ale jsem si jistá, že jestli se bude dít něco ošklivého, poneseme za každé to dítě za každých okolností zodpovědnost a budeme je muset všechny dostat do bezpečí co nejrychleji, takže je pak nemůžeme shánět kdovíkde."

„Promiňte. Já se polepším."

„Ovšem já vám k tomu bohužel nedám příležitost. To nemůžu riskovat."

„Prosím?"

„Mary. Ve dvanáct se odtud začneme pěšky přesunovat do Marylebone a v jednu nás tam naloží do vlaku. Kam pojedeme, to mi zatím nesdělili – představuju si, že nejspíš do Oxfordshiru nebo někam do střední Anglie."

„No ale proč bych já…"

„Vás s sebou bohužel vzít nemůžu."

„Paní ředitelko, prosím vás…"

Slečna Vineová jí položila ruku na paži. „Já vás mám ráda, Mary. Natolik, že si vám troufám říct, že z vás nikdy nebude dobrá učitelka. Najděte si něco jiného, kde budete moct využít všechny svoje vynikající předpoklady."

„Ale moje třída přece…"

„Převezmu si ji já sama. Netvařte se tak pochybovačně. Já už svého času učila, dost dlouho."

Ale ta jejich jména, projelo Mary hlavou. *Všechna už znám, pamatuju si je, do jednoho!* Chvíli stála mlčky, a jak ji matka učila, snažila se ovládnout svou tvář. „No dobře, co se dá dělat."

„Rodina na vás může být hrdá."

„To asi sotva." Co jiného se na to dalo říct.

Poledne pak nastalo velmi rychle. Vyzvedla si kufřík z vozíku, kde měl učitelský sbor naskládaná svoje zavazadla, a pak sledovala, jak žáci v trojstupech odcházejí. Poštolky byly poslední – jednatřicet dětí, jejich jména na hnědých visačkách kufříků. Enid Plattová, Edna Gloverová a Margaret Ecclestonová tvořily první trojici – ty holky se vždycky držely pospolu a pořád si něco špitaly. Celé čtyři dny musely probírat něco tak strašně zajímavého, že Mary nikdy nevěděla, jestli je má okřiknout, nebo požádat, aby ji vzaly mezi sebe.

Druhou trojici tvořily Margaret Lambieová, Audrey Shepherdová a Nellie Gouldová; Audrey s plynovou maskou pomalovanou plakátovými barvami, Nellie s panenkou, které říkala Pinkie, a Margaret, co trochu uměla francouzsky.

Mary zůstávala. Zelený pruh trávníku vroubící opuštěnou zoo se postupně vyprazdňoval a tichl. George Woodall, Jack Taylor a Graham Brown přehnaně mávali pažemi v nápodobě rytmického pochodu pěchotního útvaru. John Cumberland, Harry Rogers a Carl Richardson se jim v následující trojici posmívali šimpanzím chrochtáním. Henriette Wisbyová, Elaine Newlandová a Beryl Waldorfová, nejhezčí děvčata ze třídy, si za nimi zavěšeny do sebe vykračovaly s vláčnou elegancí, pobouřeny jejich hulvátstvím. Následovaly Eileen Robbinsová, Norma Reevová a Rose Montielová, trochu pobledlé z představ nejisté budoucnosti.

Matky dalších tří děvčat, Patricie Fawcettové, Margaret Taylorové a June Knightové, se spolu často společensky stýkaly. A dalo se čekat, že pokud války mužů poskytnou takovým ženským setkáním potřebný prostor, ještě i dcery a vnučky těchto dívek se budou nad čajem a piškotovými dortíky pravidelně scházet. Pak pochodovala trojice Patrick Joseph, Gordon Abbott a James

Wright, samý smích, s rošťáckým otáčením dozadu na Petera Cartera, Petera Halla a Johna Clarka, kteří se určitě chystali provést nějakou klukovinu – Mary si byla téměř jista, že v tom bude hrát roli nějaké předstírané omdlévání nebo pocákání inkoustem.

Nakonec šla hodná Rita Glenisterová, pečující o drobného, uslzeného Jamese Roffeyho, a v úplně poslední řadě Fay Georgeová a Zachary. Černoušek se s Mary rozloučil závěrečným šlukem z další fingované cigarety a teatrálním odhozením vajglu. Pak se k ní obrátil zády a odkráčel se zpěvem se všemi ostatními někam do míst, která ještě neměla jméno. Mary ho upřeně sledovala. Bylo to poprvé, co zradila svůj slib.

U večeře, v domě rodičů v Pimliku, seděla Mary naproti své přítelkyni Hildě. Matka servírovala plátky studené sekané z podnosu, který Mary předtím sama přinesla z kuchyně. Její otec právě zasedal v parlamentu, žádnou návštěvu nečekaly, a tak matka dala na večer všemu personálu kromě kuchařky volno.

„Tak kdy už tě budou evakuovat?“ zeptala se jí matka. „Myslela jsem, že už máš být pryč.“

„Mám jet brzy za nimi,“ odpověděla. „Potřebovali spolehlivou učitelku, co by se postarala o děti, které tady něco zdrželo.“

„To je úžasné. Nikdy bychom nevěřily, že bys byla tak dobrá. Viď, Hildo?“ Ta vzhlédla od svého talíře, na kterém svou porci právě rozkrájela na třetiny a jednu třetinu odsunula stranou – v rámci zeštíhlovacího plánu, který se snažila plnit. „Dvě třetiny postačí!“ doporučoval návod posledního čísla měsíčníku *Stříbrné plátno*. Podle tohoto pokynu si prý Ann Sheridanová zajistila tu báječnou postavu, kterou předvedla ve filmu *Hříšní andělé*.

„Co prosím, paní Northová?“

„To jsme nečekaly – že by Mary mohla fungovat jako úspěšná učitelka, viď, drahoušku?“

Hilda věnovala Mary nevinný pohled. „A pustila se do toho, jako by to nebyl vůbec žádný problém.“

Hilda ovšem věděla naprosto přesně, že Mary nejenže tu roli nepřijala s obzvláštním nadšením, ale že v ní nepřežila ani jediný týden. Ta dokázala vyloudit na tváři úsměv, o kterém se domnívala, že vyjadřuje správnou dávku skromnosti. „Když teď takhle učím, pomáhám válečnému úsilí, protože tím uvolňuju potřebné muže pro vojenskou službu."

„Já jsem si myslela, že ty uvolníš nějakého admirála."

„Hildo! Když si budeš dělat legraci a pobuřovat lidi takovými hláškami, skončí tvoje useknutá hlava nad nějakou bránou jako výstraha pro podobné provokatérky."

„Omlouvám se, paní Northová. Ale tak pěkné holky jako Mary je přece škoda na něco tak přízemního, jako je učitelování."

Hildě bylo naprosto jasné, že Maryina matka dceru už dávno podezírá, že si ráda zaflirtuje. Tohle bylo pro Hildu typické – nastražit rafinovanou past, nechat ji sklapnout a pak se tvářit, že ji nezajímá nic jiného než ta sekaná.

„Já ze všeho nejvíc žasnu, jak se do toho zakousla," dala se slyšet. „Jakou má výdrž. Já ani nedokážu dodržovat dietu."

S nemotorností téměř neuvěřitelnou začala každý lusk, který měla na talíři, zkracovat nožem o třetinu a odříznutou část pečlivě odsouvat vedle odstraněné třetiny sekané.

Mary to sledovala. „Proč se s tím proboha takhle pachtíš?"

Hilda se tvářila zcela bezelstně. „Ty třetinky snad odkrajuju špatně?"

„Prostě dej stranou každý třetí lusk, ne? Přece ti jde o dietu – netrénuješ na žádnou pitvu!"

Hilda povadla. „To víš – nejsem tak úžasně šikovná jako ty…"

Mary se na ni rozzlobeně podívala. V Hildiných tmavých očích blýsklo.

„Každý z nás je na něco jiného," uklidňovala situaci Maryina matka. „Ty jsi spolehlivé, hodné děvče."

„Ale Mary je stejně odvážná holka, nemyslíte? Začít jen tak beze všeho učit. Kdežto my ostatní se jenom bavíme a vyžíváme společensky."

Paní Northová ji popleskala po paži. „To má přece taky smysl – snažit se žít, jak se sluší a patří."

„Ale měli bychom taky dělat něco, co je třeba, když jsme teď ve válce," prohlásila Hilda. „Něco velmi konkrétního."

„Já se samozřejmě ráda přiznávám, že jsem na svou dceru pyšná. A to jsme se ještě v létě báli, že začíná mít nebezpečně socialistické názory."

A nakonec se všechny tři začaly smát. Bylo čemu.

Po večeři, na střešní terase, která završovala šestipodlažní krémově omítnutou budovu, byla Hilda celá usmátá a Mary soptila. Jejich bílé šaty barvilo slunce zapadající nad Pimlikem načerveno.

„Ty vemeno jedovatý," napadla Mary Hildu, když si zapalovala cigaretu. „Kvůli tobě teď budu muset navždycky zatloukat, že mě vyhodili. To ses mstila za Geoffreyho St Johna?"

„Proč si myslíš, že to bylo kvůli Geoffreymu?"

„No asi ti vadí, že jsem ho tak trošku…"

„Jen to dopověz – co tak trošku?"

„… tak trošku políbila."

„Na tom…"

„Jistě – na tom plese královny Charlotty."

„Kde byl jako…"

„Jo. Tvůj oficiální doprovod. Jasně."

„Zajímavé."

„Velice, že? Protože jak to vypadá, jsi kvůli tomu pořád ještě krásně naštvaná."

„To se ti jenom zdá."

Mary se opřela lokty o zábradlí terasy a blazeovaně se rozhlédla po Londýně před sebou. „Ty se totiž nedokážeš přes takovéhle věci přenést."

„Respektuju jisté tradice," opáčila Hilda. „Ale podívej se na to z té světlé stránky. Pani máti je přesvědčená, že učiteluješ na plný úvazek."

„Cvičila jsi s ní, jako by byla úplně blbá."

„Ale teď musíš tu svou práci dostat zpátky, nebo aspoň předstírat, že ji děláš dál. Ale ať už se to bude dál vyvíjet jakkoli, nebudeš mi komplikovat život na té tancovačce teď v září – devětadvacátého, na svatého Michaela."

„Ta ovšem odstartuje až po vyučování, ty chytrá."

„Jenže ty budeš učit někde na venkově, ne tady. I tvojí máti dojde, že tady není koho učit."

Mary o tom zauvažovala. „Za tohle se ti ještě pomstím."

„Já ti ten podraz stejně nakonec odpustím, samozřejmě. Možná tě dokonce pozvu i na svatbu, až si Geoffreyho budu brát. Třeba mi budeš moct jít za družičku."

Naklonily se přes zábradlí a pozorovaly tmavnoucí město.

„A jaký to bylo?" zeptala se Hilda po chvíli.

Mary si vzdychla. „Nejhorší je, že se mi to docela líbilo."

„Ale já si ho všimla první," upozornila ji Hilda.

„Já nemyslela tu pusu s Geoffreym. Přece to moje učení."

„Na co si to hraješ, prosím tě?"

„Ale ne, vážně! Měla jsem jich ve třídě jednatřicet – ty děti byly fajn, takový… čiperky. Docela se mi po nich stejská."

Město jako by se obrátilo naruby. Doposud reagovalo na večerní hvězdy milionem vlastních světel.

„A proč se vlastně nepolíbit?" pronesla nakonec Hilda. „Co je vlastně tak špatnýho na puse s Geoffreym?"

ŘÍJEN 1939

Když vyhlásili válku, Tom Shaw se rozhodl, že ji bude ignorovat. Tak jako tak nebude trvat dlouho – bojovně naladění činitelé na obou stranách zkrotnou jako děti shluklé na hřišti, když je obklíčí zpovykaná přesila, která by si to s nimi chtěla rozdat.

Propadat smutku dá práci, když je člověku třiadvacet. Problém spočíval v tom, že si všímal věcí, které mu kazily náladu. Například toho, že herci z West Endu byli líní se v nedlouhé pauze mezi odpoledním a večerním představením pořádně odlíčit – takže když jste se v Soho octli tou dobou v hospodě, klidně tam mohl v netečném předvečerním šeru usrkávat pivo třeba nějaký Rosencrantz. Nebo zaznamenal, že když se na obecním trávníku nechá běhat dokola kůň napojený na přiměřeně dlouhý řetěz, vznikne tam geometricky přesný udusaný kruh, bez ohledu na temperament zvířete – ať je jankovité, nebo klidné, svéhlavé, nebo poslušné.

Jeho kolegové ze školské rady všichni narukovali a jeho šéf povýšil na ministerstvo, kde pomáhal organizovat evakuaci. Tom byl podle všeho jediný člověk v Londýně, který nebyl přesvědčený, že válka poskytuje mimořádnou šanci k vyniknutí, takže ho pověřili řízením jednoho školního obvodu. I to by bylo možné slavit jako svým způsobem povýšení, ale to by mu nesmělo vzápětí dojít, že školy jsou přece teď prázdné.

Ještě skoro za svítání se šel projít. V parku, nahoře na Parlamentním návrší v Hampsteadu, dozrály právě ostružiny, pukající

sladkostí, kterou se vyznačovaly jen v nejlepších letech. V každém jiném říjnu by se k nim děti dostaly jako první. Tom si sundal klobouk a natrhal si do něj slušnou dávku.

Obhlížel, jak se dole pod ním probouzí jeho nový distrikt – školní obvod Kentish Town-Chalk Farm. Severní hranici jeho léna vymezovala železniční trať, právě tam stoupal kouř z lokomotivy vlaku, který toho dne odvážel první evakuované děti na západ. Na jihu ohraničoval pole jeho působnosti Regentův kanál, po kterém plulo několik lodí přepravujících do města zboží z doků. V tomto prostoru se nebude učit psát žádné dítě, žádný učitel si tam nebude vyzvedávat plat uložený v modré obálce zapečetěné kaňkou červeného vosku, žádní kantoři ani žáci nebudou popisovat černé tabule bílými tyčinkami křídy pravidelně nařezanými z dávného druhohorního materiálu, pokud k tomu on nedá příslušný pokyn. Rozhlédl se doleva doprava, aby se ujistil, že je tam docela sám, a potom panovnicky vzpřáhl paži.

„Hezky se učte, mrňousové! To je rozkaz!"

Ústa měl plná ostružin, což poněkud oslabilo účin toho zvolání. Nechal paži klesnout a zapřemýšlel, jak by měl strávit nastávající den. Ve městě zůstaly jen děti tak či onak postižené, po úraze či už od narození, které by si lidé na venkově dost váhali k sobě vzít. A samozřejmě také černošské děti – těch bylo evakuováno hodně málo a ty, co byly, už se zase začínaly postupně vracet. Evakuace fungovala tak trochu jako soutěž krásy a její oběti čekaly v sálech u farních kostelů, až si je tam místní rozeberou. A ti samozřejmě dávali přednost blonďáčkům.

Takže Tomovi zbylo jen asi dvacet napůl zakonzervovaných škol s třídami silně prořídlými, a obsazenými nadto žáky těžko vzdělavatelnými či více méně zaostalými. Aby se trošku rozptýlil, začal si s těmi ostružinami hrát – každou bobulku si nadhodil a úderem do lokte se s ní pak snažil trefit do úst. Vůbec se mu to nedařilo – ze šesti pokusů neuspěl ani jednou. Věřil však, že se postupně zlepší. Nesmyslná pošetilost války spočívala i v tom, že

poměřovala národy ve střetech naprosto jiné povahy, než by byly souboje v takovýchto dovednostech.

Zvedl oči nad dosavadní výseč. Směrem na východ se Londýn rozléval k tamním páchnoucím mokřinám, na západě vyvstávaly bílé mramorové stěny zástavby. Nad linií Temže se vznášelo hejno miniaturních vzducholodí, upoutaných kabely k zemi. Měly zajišťovat celou škálu obrany města – i když nebylo moc jasné, jakým způsobem by to měla ta řídká vzdušná bariéra činit. V kolísavých závanech větru se tupé nosy balonů komíhaly nalevo napravo jako znervóznělé střelky kompasů, kterým znenadání někam zmizel sever.

Tom, s kloboukem plným ostružin, scházel pomalu z kopce, zpátky do neklidného města s jeho mobilizačními sraziští, která tam vyrůstala jako houby po dešti. Potkával neznámé lidi, zasažené náhlou vlnou solidarity. ODVAHU, DOBROU NÁLADU, ROZHODNOST – taková a podobná hesla vystřídala na billboardech reklamy na mýdlo.

Bylo teprve osm hodin, ještě příliš brzy na příchod do kanceláře, a tak zamířil domů, do svého podkrovního bytu. Ten sestával z obýváku a dvou ložnic v řadovém domku poblíž Prince of Wales Road. Bydlení, upravené – jak to charakterizoval jeho spolubydlící Alistair Heath – podobným způsobem, jakým nakládali křesťané s Maury po rekonkvistě. Jako by se to odehrálo před hrotem napřaženého meče a ta zkáza měla kdykoli pokračovat. V zimě tam praskal strop a silně táhlo, v létě vládlo úmorné horko, jemuž se dalo trochu čelit jedině tak, že člověk v mrňavé rohové kuchyňce strčil hlavu pod kohoutek a pustil naplno vodu.

Našel Alistaira, jak sedí v pyžamu na holých palubkách podlahy s lulkou v zubech a vycpává zmačkaným novinovým papírem kožešinové pozůstatky zrzavé kočky. Hlava a hřbet už byly vypreparované, jen z prázdných očních důlků ty noviny trochu vyčuhovaly. „No to mě podrž," žasl Tom, „to je Julius Caesar?"

Alistair od práce ani nevzhlédl. „Zlý časy, kamaráde. Vycpavač

nám ho poslal zpátky nedodělanýho. V konvici je hotovej čaj, kdybys měl zájem."

„A proč ho nedodělali?"

„Asi byl nevyléčitelnej."

„Spíš nenasytnej. Pamatuješ, jak byl vždycky hladovej, když se vrátil po nějaký svý toulavý noci?"

Alistair se nad hlavičkou své lulky pousmál. „Docela se mi po tom starým mizerovi stejská. Přišel první poštou – paní domácí ho přinesla před chvílí. Kůže vyčiněná a pečlivě zabalená v hnědým balicím papíru. Takhle se dřív domů nevracel."

„Poněkud placatej, že."

„Vycpávám ho úvodníkama. To bude nejlepší materiál."

Tom před něj nastavil klobouk s ostružinami. „Udělám z nich džem. Neochutnáš?"

Alistair si jednu vzal. „Vynikající. Vykašli se na džem. Takhle klaret kdybys vyrobil."

Tom vyklopil ostružiny na pánev, sehnul se, sebral ze země ty, které ji minuly, a přilil hrnek vody.

„Byla u toho Caesara nějaká zpráva?"

„Omluva. Provoz končí, litujeme, a tak dále, váš materiál jsme bohužel nuceni vrátit. Nedovedu si představit, že by se teď za války mohla vyskytnout přílišná poptávka po vycpávání zvířat…"

„Nejspíš budou muset ten svůj podnik zavřít," poznamenal Tom.

Postavil pánev na vařič, obrátil se k Alistairovi a sledoval, jak zašívá Caesarovi břicho. Šlo mu to výborně. Řada drobných stehů, které v chlupatém kožíšku zmizí. Tom vždycky obdivoval Alistairovy ruce, silné a záviděníhodně šikovné. Dokázaly opravit jejich gramofon, uměly hrát na klavír – bez problémů zvládaly všechno, na co ty jeho nemotorně nestačily. Jako by to byla hračka – s vrozenou elegancí. Alistair ho zastiňoval, i když Tom neměl pocit, že by si to jeho přítel sám uvědomoval. Robustní blonďák, který se s aktuální válečnou situací vyrovnával se stejným sebejistým úsměvem jako s porouchanou vodovodní instalací – jako by

s něčím takovým předem počítal. Dobře vypadal, i když to nebyl vyložený krasavec – spíš na něj prostě byl příjemný pohled. Tom si často všiml, jak ženy od Alistaira zprvu odvrátily pohled, ale vzápětí je cosi přinutilo, aby se k němu očima znovu se zájmem vrátily.

Alistair vyklepal z lulky popel. „Dneska večer nebudu doma. Vezu jednu Elizabeth Siddalovou na venkov."

„Ano? Kterej obraz?"

„Ten *Miluj mě – neumím plavat*."

„*Ofélii*?" Tom napodobil ten její pohled a zbožné ruce.

„Vyrobili jsme pro ni speciální pouzdro a odvážíme ji do Walesu, v anonymním náklaďáku."

„Netušil jsem, že v téhle situaci fungují taky přímo identifikovatelný. Existuje snad nějaká flotila vládních kamionů s nápisem UMĚLECKÉ POKLADY NEVYČÍSLITELNÉ HODNOTY?"

„Nech toho," napomenul ho Alistair. „Děláš si srandu z významný logistický operace."

„Ovšem pokud je to tak utajená záležitost – smíš mě o tom vůbec informovat?"

„Proč ne? Nebonzneš to přece hned Hitlerovi."

„Nikoli – pokud mi nevrátíš mou ilegálně drženou vysílačku."

„Je to všechno strašně smutný," prohlásil Alistair. „Já jsem celých pět měsíců opravoval u té *Ofélie* rám – jenom rám. A teď ten obraz naložíme, odvezeme a pohřbíme na kdoví jak dlouho do nějaký opuštěný důlní šachty."

Tom vyprázdnil na pánev celou zavařovací sklenici krystalového cukru i s několika hnědými kostkami.

„Nic bych proti tomu neměl," pokračoval Alistair, „ale když pomyslím, jak se tam povaluje ve tmě, napadá mě – co když tu válku prohrajem?"

Tom vmíchával cukr do ovoce. „Ona to žádná skutečná válka nebude."

„Co když my všichni zařvem a na *Ofélii* nikdo ani nevzdechne a ona tam v té tmě hluboko pod zemí uvízne na věčnost?"

„Tak tady bude aspoň Caesar. A podle něj si naši potomci zrekonstruujou naši estetiku. I když jsi ho možná vycpal až moc, jak tak koukám."

Alistair se na kočku kriticky zahleděl. „Myslíš? Ale ne. Ten lotr si vždycky musel dávat pozor, aby moc netloust. Takhle nějak vypadal v době, kdy byl nejštíhlejší."

„Musím říct, že si nepočínáš tak docela nejhůř. Jako preparátor či něco podobnýho by ses možná dokázal i uživit."

„Měl bys vidět, jak to teď v Tate Gallery vypadá," řekl Alistair. „Osvětlení vypnuté, v sálech to duní prázdnotou a obrazy jsme rozvezli bůhvíkam."

„Smiř se s tím – to je moderní doba. Ale už mi s tím dej pokoj. Dneska večer mám domluvený rande. Večeři. Vypadá to na svatbu. Už si připravuj řeč. Budeš mi dělat družbu."

Alistair zvedl napůl vycpaného kocoura a přiložil si ho k uchu, jako by poslouchal, co mu to zvíře šeptá. „Caesar se dává slyšet, že bys mi měl říct úplně všechno, nic nevynechat."

„Takže – jmenuje se Mary Northová a –"

„Proboha, Tome – proč se červenáš?"

„Blbost. To dělá to horko z pánve, z toho džemu."

Alistair začal novinami vycpávat zadní část kocouří kůže. „Caesar předpokládá, že je krásná, chytřejší než ty a neumí vařit."

„Caesar přesně ví, jaký typ já mám rád."

„Takže mi promineš, že ti tady z fleku nevysypu svou svatební řeč. Tenhle případ skončí jako všechny tvoje románky, Tommy – že nakonec budeš teskně hledět za odcházející postavou pěknýho děvčete, kterýmu ses zcela jistě docela líbil, ovšem jemu časem s politováním došlo, že jednak nejsi bohatej a jednak neumíš tančit."

Tom zesílil plamínky hořáku pod pánví. „Tentokrát je to něco jiného. Už jsme toho spolu dost probrali, s Mary. A zjistili jsme, že máme hodně společnýho."

„Například?"

„Například představy o dětech."

„To už jste se bavili i o tom? Já mám pocit, že jsem tě ještě ani nepoučil, jak děti přicházejí na svět."

„Pitomče – ne, jestli je chceme, nebo nechceme spolu mít. O tom, jak se mají vzdělávat."

„Neříkej! To nemáte zajímavější témata, než jsou pedagogický problémy?"

„Abys věděl – *ona* si o tom chtěla se mnou promluvit. Já s tím nezačal."

„A o co jí šlo?"

„Že se způsob vyučování musí změnit. Že učitel musí být partner žáka – ne despota, který ho jenom peskuje a napomíná."

Alistair zívl. „Caesar si stěžuje, že ho už z tý tvý Mary bolí hlava."

„Protože neví, že je to moc pěkná holka."

„Tak proč se zajímá zrovna o tebe? Překvapuje mě, že tě vůbec zachytila její sítnice."

„Objevila se u mě v kanclu. Že hledá práci. Ministerstvo války podle všeho rozhodlo, že jako dobrovolnice bude učit, a my ji poslali na jednu školu, v Hawley Street, ale ředitelka jí tam nakonec dala padáka, protože je prej jako učitelka nepoužitelná, nehodí se na to. Chce po nás, abychom ji přidělili někam jinam."

„A vy máte ještě nějaký možnosti? Volný třídy?"

„Nemáme. Což jsem jí řekl. Ale ona se nedala odbýt. ‚Milá dámo,' řek jsem jí, ‚my jsme odtud přece všechny děti s dvěma nohama a jednou hlavou evakuovali.' Ale ona na to: ‚S tímhle argumentem se já nespokojím,' vyhrkla na mě, ruce založený v bocích, tváře rozkošně zrůžovělý. Tak jsem se jí přirozeně zeptal, co mám teda podle ní dělat. ‚Pozvat mě na večeři, řekla bych,' navrhla."

Alistair se na něj upřeně zadíval.

„Co je?" zeptal se ho Tom.

„Kde bych měl začít… Jak já to vidím, máš tři akutní problémy. Zaprvé – hrozí, že bys mohl provést profesionální nepřístojnost. Zadruhé – na situace takovýhle povahy nejseš dost hezkej."

Tom zvedl dva prsty. „A zatřetí?“

„Tomu tvému džemu hrozí katastrofa.“

„No to snad ne…!“

Džem začal na pánvi vražedně bublat a prskat z ní na všechny strany. Tom chňapl po poklici, pánev spěšně překryl a otočil knoflíkem hořáku, aby stáhl jeho plamen. Jenom to vztekle zasyčelo a poklice ještě párkrát nadskočila, jak zpod ní unikala pára.

„Myslíš, žes zabránil nejhoršímu?“

Tom nadzvedl pánev. „Ono si to sedne, nemám strach. Buď z toho bude džem, nebo se uvidí.“

„Takových děvčat přece známe…“

Tom jako by to přeslechl. „To setkání s Mary ve mně poprvé vyvolalo pocit, že válka třeba nemusí přinést jenom samý průsery.“

„Ale prosím tě, Tommy – to, že tě dospělí nechali chvíli samotnýho ve školce, neznamená, že tam můžeš čmárat barvičkama po tapetách.“

„Příteli – mateřskou školu sem netahej, ano? Rozhod jsem se, že ji večer vážně někam pozvu. Do nějakýho lepšího podniku.“

Mělo to znít světácky, ale moc sebejistě to nedopadlo. Alistair měl možná pravdu. *Panebože!* blesklo mu hlavou – *je jí teprve osmnáct!* A nejhorší bylo, že kolik jí je, věděl jedině proto, že pak hned z kanceláře letěl do osobní kartotéky mrknout se na její materiály.

„Tak promiň,“ omlouval se Alistair. „Nechtěl jsem ti nic vymlouvat. Možná ti tu večeři spíš závidím.“

„Ne – to je v pořádku. Totiž – když o tom teď přemýšlím, není mi vůbec jasné, jak to vlastně myslela. Třeba si vážně jenom chce popovídat o práci.“

Alistair zvedl obočí a začal opět vycpávat.

„Takže?“ zeptal se Tom.

„Ale nic.“

„Ale jo – co ty na to?“

Alistair zuby odtrhl kus bavlněné nitě a navlékl znova jehlu.

„Snad jenom ty si dokážeš lámat hlavu nad tím, co může znamenat slovo *večeře*."

„Já vím, ale vážně – v tomhle kontextu. Jak tomu mám rozumět? Implikuje to, že ji zajímám nějak víc než jen v souvislosti s tím, že hledá místo? Nebo tím, že se takhle bezostyšně zve na večeři, chce vyjádřit, že jí jde jednoznačně jenom o to zaměstnání? Že ji ani v nejmenším nenapadlo, že bych si to mohl vyložit jinak?"

Alistair se chvíli díval do ztracena. „Ne. Obávám se, že vůbec nechápu, oč ti jde. Nechtěl bys mi nakreslit vysvětlující diagram? Nejlíp barevnejma tužkama?"

„Nebo si dokonce," pokračoval Tom, „nemusela být moc jistá, co si má o mně myslet, ani tím, jaké představy asi já můžu mít o ní, a protože je chytrá, rozhodla se učinit mi ten provokativně drzej návrh, aby si vyzkoušela, jak na něj zareaguju."

„A jak jsi tedy zareagoval?"

„Zaskočilo mě to. Asi ne moc pohotově."

„No výborně. Tak si dej pozor, aby tě po té večeři neslupla jako dezert."

„Trhni si. Ale vážně. Co si o tom myslíš? Jsi zkušenej chlap."

„To sice jsem, ale momentálně zašívám prdel mrtvýmu císaři."

„To je pravda, ale i tak."

Alistair prudce odložil jehlu a nit a podrážděně zvedl hlavu. „Existujou dva druhy večeří a dva druhy ženskejch. A jenom jedna kombinace ze čtyř možných končívá průserem."

„A když to bude tenhle případ?"

Alistair neodpověděl. Ukončil šití, odtrhl nit a posadil kocoura na podlahu na všechny čtyři packy. Ten zprvu neudržel rovnováhu, a tak mu je ještě víc roztáhl, aby nepadal. „A je to," konstatoval. „Caesar se před nikým neklaní."

Nacpal si lulku, zapálil si ji a zůstal sedět na podlaze s pohledem upřeným na nehybnou kočku. Něco nebylo v pořádku ani s jeho posedem, možná ta ztuhlá záda, a na Toma padl smutek. Občas už to nebyla taková legrace, ta jejich hra pro dva, ve které

on vystupoval jako naivní smrkáč a Alistair jako zkušený světák. Na ty role si zvykli po jakémsi rozhovoru, který spolu vedli v prehistorické fázi svého přátelství – vyskytlo se v něm cosi velmi zábavného, čemu se upřímně zasmáli a potom se k tomu ještě několikrát vrátili a patřičně to rozpracovávali tak dlouho, až ty role příznačně poznamenaly jejich vztah. A nakonec se z nich stalo cosi jako dvojice pěnkav, klovajících do jednoho jablka, jež se ovšem už pomalu stávalo nepoživatelným.

Tom si zapálil cigaretu a snažil se mít pocit, že mu chutná. Sáhl po prázdné zavařovačce a vyškrábl z ní poslední nahnědlou krstičku cukru, sklenici vypláchl a postavil do hrnce s vodou, kterou se chystal přivést do varu, aby zavařovačku sterilizoval. Potom si nabral lžíci připravovaného džemu a chvíli na ni foukal, aby ho zchladil.

V kuželu jasného ranního světla, které se do obýváku dralo jediným střešním oknem, džem na lžíci přímo žhnul. Uprostřed, kde ho na lžíci bylo nejvíc, byl fialově modrý, u mělčích okrajů průzračně karmínový. Tom zavřel oči a ochutnal ho. Džem začínal karamelizovat, chutnal jako něco mezi medem a čímsi nahořklým. Ostružinová sladkost prorážela jen zčásti, kolísala a prohlubovala se a u kořene jazyka jako by se rozhodla až nepříjemně ulpívat. Vyvolávala nejistotu, kterou by neuměl popsat, a na jazyk se mu dráždivě lepila galaxie drobounkých zrníček.

Stál se zavřenýma očima dobře minutu, než si nabral další lžíci. Vůbec si nebyl jistý. Možná měl co dělat s nejznamenitějším pokrmem, který se mu kdy podařilo připravit, ale třeba šlo o naprosto obyčejný ostružinový džem, bylo docela normální říjnové ráno a odehrávalo se to v neútulném podkrovním bytě, kde dva mladí staří mládenci zanedbávali svoje regulérní pracovní povinnosti a věnovali se aktivitám, ve kterých nijak zvlášť nevynikali. Možná to vážně byl zcela obyčejný džem a Caesar, korpulentní a s prázdnými očními důlky, z nichž se draly cáry novinového papíru, byl opravdu jen špatně vycpaný pozůstatek chudáka kocoura.

Tom nakonec nalil hotový džem do horké zavařovačky, pevně zaklapl víčko a ve dřezu na ni pustil proud studené vody, aby se vakuově uzavřela. Pak ji zvenčí otřel, zvlhčil olíznutím lepící stranu připraveného papírového štítku a napsal na něj: *Londýn – 1939*.

„Takže?“ ozval se potom. „A co když jí jde opravdu jen o to, sehnat slušný učitelský místo? Učit – to je užitečná práce, a mně připadá, že by se z ní mohla stát docela slušná kantorka.“

„Už ti zase nerozumím. Chtěl bys ji tedy klidně za ženu, nebo jenom zaměstnat?“

„Nemám finanční prostředky ani na jedno. Prostě jsem si s ní jenom zdvořile popovídal. Upřímně řečeno, ona a my dva jsme možná jediní v tomhle městě, kdo si uvědomuje, že sloužit vlasti lze mnohým způsobem. Že člověk ji nemusí zrovna zrazovat, když rovnou neběží střílet Němce špuntovkama jako malej kluk.“

„Oni to ovšem všechno začali.“

„Jistě. Ale přece víš, jak to myslím.“

Alistair se pokusil o úsměv.

„Co jako?“ dorážel Tom.

„Připadá mi, že bychom se teď měli všichni nad svou prací zamyslet a zeptat se sami sebe, jestli je za nových okolností něčemu prospěšná. Kdo si na to najde jednoduchou odpověď, má kliku.“

„My si snad nemusíme dělat starosti, nemyslíš?“ reagoval na to Tom. „Já s tím svým školním obvodem a ty, jak po těch našich ostrovech pojíždíš sem a tam a schováváš do jeskyň naše kulturní dědictví. Ta otázka by měla smysl spíš u takových lidí, jako jsou… já nevím… třeba burzovní spekulanti. Nebo zloději…“

Alistair ohnul Caesarův ocas tak, aby jeho konec směřoval kolmo vzhůru, jak ho kocour nosil zaživa.

„Ráno chodím kolem jednoho odvodního střediska na Regent Street. Měl bys slyšet, co si tam ti lidé ve frontě povídají. Myslím, že jejich strach z toho, že jdou do války, je určitě menší než pocit studu, který na člověka doléhá, když si musí připustit, že

jeho země si teď zřejmě povede docela dobře i bez toho, čím se až dosud zabýval, ať už to bylo cokoli. Nakonec ovšem dojdou ke stejným závěrům jako vojáci z povolání – nechat se zabít je za daných okolností to nejmenší, co se dá udělat. I když k nim dospějí různou cestou."

„Dost jsi o tom přemýšlel, viď?"

„Neměl jsem na práci nic lepšího. Všechny Turnery jsme odvezli už před několika týdny. Ještě nás čeká pár romantiků z postranních galerií a potom půl tuctu surrealistů. Brzy nám tam zůstane jen pár obrazů, jaké bych snad sved namalovat já sám."

„Ale tys přece často říkal, že jim nesmíme dovolit, aby z nás udělali barbary. Někdo tady musí zůstat, člověk, který pak bude umět všechno vrátit zase zpátky."

Alistair se zadíval na svoje ruce. „No – ten někdo já nebudu."

Toma ta věta šokovala ještě dřív, než mu došlo, co vlastně sděluje. V žilách mu ztuhla krev, jako by ho zasáhla neočekávaná hrozba, ta chvíle se kolem něj sevřela jako svěrač. Na půl vteřiny ztratil sluch – protože měl pocit, že jeho uši řvavě touží po tom, aby se mu znovu roztepalo srdce.

„Proboha, snad jsi…"

Alistair vzhlédl. „Omlouvám se. Včera jsem se přihlásil k vojákům."

Tom zkameněl se sklenicí džemu v ruce.

„Tak jo, fajn…" vypadlo z něj nakonec. „Ale přece musí existovat nějaký způsob, jak to napravit. Určitě – nějaká možnost pro lidi, kteří to slavnostně podepsali… omylem. To se musí stávat padesátkrát denně. Pro tenhle případ musí fungovat nějaký systémový opatření."

„Jistě – že se to nedá vzít zpátky. Podepsal jsem oficiální, nezrušitelný závazek. A ono taky nesporně platí, že jsem udělal správnou věc. Jdu do toho, Tome."

„A kdy?"

„To zatím nevím. Dostal jsem třídenní žold a řekli mi, že brzy obdržím další instrukce. Čeká mě příslušný výcvik a kurz pro

poddůstojníky a potom mě zřejmě pošlou tam, kde mě budou potřebovat."

„A určitě to není jen nějakej blbej fór – že ne?"

„To tedy bohužel není."

Tom se posadil na podlahu vedle přítele a rozhlédl se kolem sebe. Mansarda jako by v té chvíli měnila svůj vzhled – příznačný nepořádek, který v ní vládl, se spoustou nejrůznějších tretek, bral na sebe podobu souboru banálních titěrností pozůstalého z pošetilých mladých let. A jak bloudil očima po zdejším pečlivě udržovaném kultivovaném svérázu, od setrvale nezametené podlahy k náhodně roztroušeným výpůjčkám z knihoven, ztrácel ten pokoj veškeré svoje kouzlo a nakonec všechno, co zbývalo, byl jen obyčejný podkrovní byt v nezajímavé části Londýna. Který si znovu převezme paní domácí a jejich život se přesune jinam.

Konec nastává velmi rychle, napadlo Toma. *Všechno výjimečné, co si dokážeme vytvořit, si jenom vypůjčujeme od všednosti. A té to pak zase brzy musíme bez odporu vrátit.*

„Omlouvám se za tu poznámku o střílení špuntovkama."

„Není třeba. Na spoustu kluků, co se teď hlásí do armády, to docela sedí. Měl bys vidět, kolika z nich ještě teče mlíko po bradě. Mně je čtyřiadvacet, a připadal jsem si mezi nima jako starej kořen."

Tom naprázdno polkl. „Měl bych se přihlásit taky? Co myslíš?"

„Proč proboha?"

„No – mě nic takového nenapadlo… doteď."

Alistair po něm hodil kouli zmačkaného papíru. „Ty blázne – tvůj úkol je vzdělávat děti. Tak si koukej co nejdřív najít flek, kde to budeš moct plnit. Kdyby bylo možný schovávat děti někam do opuštěnejch dolů ve Walesu, tak ti řeknu, abys do toho šel se mnou, ale pokud to nenastane, konstatuju, že žádný válčení nemáš na programu."

Tom hodnou chvíli mlčel a pak řekl: „Děkuju."

„Myslel jsem, že to s tebou zamává víc."

„Budeš mi chybět."

„To zcela jistě. Nebudeš mít nikoho, kdo by ti zvedal náladu. Proto ti věnuju tady Gaia Julia Caesara. Kdykoli se na něj podíváš, chci, aby sis představil, že ti přikazuje: ‚Tome, proboha – hlavu vzhůru!'"

Alistair při tom natočil Caesara tak, aby se díval přímo na Toma. Před chvílí mu do očních důlků všil dva velké knoflíky od kabátu a tyhle oči teď kocourovi perleťově svítily, každé jinak barevné, takže v jejich neživém pohledu bylo až cosi šíleného.

„Já ti taky něco věnuju," oznámil Tom Alistairovi a podal mu sklenici s džemem.

Alistair se zadíval na nalepený štítek. „Označení prosté, leč významný ročník – třicet devět… Poslyš, já to někam uložím a otevřeme to až po válce, jo?"

Tom se na něj podíval. „Myslíš, že budeš v pořádku?"

„Jak to mám vědět?"

„Promiň."

„Ty promiň," opáčil Alistair.

Položil se zády na podlahu, zvedl paži a nastavil sklenici proti světlu, padajícímu shora.

„Nedal by sis čaj?" zeptal se Tom po chvíli.

„Jestli si budeš dělat…"

„Ale už nemáme cukr, obávám se."

Alistair nereagoval. Tom sledoval, jak po přítelově nehybné tváři přejíždí šarlatové a nachové světlo.

ŘÍJEN 1939

Mary nesměla narazit na svou matku ani na nikoho, kdo by do ní narazit mohl, a tak měla před sebou den, který musela strávit sama někde v ústraní. Přišel už podzim, s plískanicemi, které zchlazovaly bouři válečných nálad. Kráčela po nábřeží podél Temže jihozápadním povětřím, které profukovalo zábradlím, o něž děti rády drnkaly klacky. Nad dětským hřištěm v Kensingtonských zahradách si vítr nepohrával s dříve obvyklými dráčky a jeho časté nervózní poryvy rozhoupávaly prázdné houpačky.

Londýn byl bez života, bez svých neposedných dětí ztratil glanc. Jen tu a tam zachytily její oči osamělou postavičku, kterou tu evakuace z nějakého neznámého důvodu zapomněla. Takoví ztracenci se otráveně brouzdali spadaným listím s pohaslým pohledem v očích, znavení nudou. Když se na ně povzbudivě usmála, nijak nereagovali. Mary si v duchu říkala, že není divu. Proč by měli nějak komunikovat s bytostmi, které jim unesly kamarády neznámo kam?

Vítr, jenž s ní cloumal, už stačil proběhnout polovinou Londýna a nasát do sebe chřadnoucí pach zmaru, který v něm zanechalo to, co z něj zmizelo. Mary se víc zachumlala do kabátu a pokračovala dál. V Regent's Parku rval vítr ze stromů mokré zhnědlé listí. Na cestičkách se povalovaly spadlé kaštany, hnědé slupky potažené šedavou plísní. Předpokládala, že příroda nemá žádné plány, jak s nimi naložit, když sem teď ze široka daleka nedorazí kluci v kraťasech a nezačnou je jako obvykle sbírat

a odnášet domů, aby si tam pak s nimi mohli hrát a všelijak je zpracovávat.

Našla si kavárnu, kde ji neznali, a usadila se hodně vzadu, daleko od zamlžených oken. Z kabelky vyndala papír a pero a nad horkým čajem začala psát dopis Zacharymu.

Už když psala adresu, neměla příjemný pocit. Šlo o jednu z těch neznámých vesnic kdesi v odlehlé části Anglie, o které se Londýňané mohli něco dozvědět jenom tehdy, když se tam přihodilo něco neblahého – sesuv půdy, narození dvouhlavého hříběte – a dostalo se to do novin. Nedovedla si představit, co asi cítí rodiče dětí, jež tam byly evakuovány, když takovou adresu píší na obálku dopisu, který jim posílají. Corfe Mullen, Cleobury Mortimer, Abinger Hammer – o těch místech nikdo v životě neslyšel, nikdo se s nikým odtamtud nesetkal; jistě tam pořád leží neprodyšná mlha a každou chvíli tam může dojít k nějaké přírodní katastrofě. Jsou poznamenaná vesnickým folklorem, chlapi tam mají baňaté nosy a za úplňku tam stříká kuřecí krev.

Milý Zachary,
hrozně mě mrzí, že jsem nemohla dodržet svůj slib a odjet s tebou, ale chápeš doufám, že ta evakuace je nezbytná.

Začala ohryzávat konec tužky. V důsledku zatemnění mizela teď před ní rozložitá masa Londýna jako skrytá pod šturcem a vlhký vítr se marně snažil narušit hrozivé ticho, které metropoli dusilo. Dorazil podzim, ale Němci se zatím neobjevili.

Věřím, že tě k sobě přijala milá rodina, která se o tebe dobře stará.

Vítr lomozil okny kavárny, ale protože v ní nebyly slyšet žádné ječivé hlasy hostů, doléhal k jejím uším skřípot příborů, jimiž osamělý pár v rohu honil po talířích unikavé kuličky hrachu. Byli

to nějací opuštění rodiče, evidentně – proč by se jinak tvářili tak ustaraně. *Udělali jsme opravdu dobře?*

Na každém rohu, kudy předtím toho dne procházela, míjela Mary poutače, které apelovaly na rodiče, aby svoje děti ponechali i přes Vánoce tam, kde teď jsou – že kdyby se měly vrátit, byl by to největší vánoční dárek Hitlerovi, protože právě v ty dny by mohl zaútočit.

Jsem si jistá, že tě ani nenapadne mít strach.

Zamračila se a přeškrtala to. Úřady si zřejmě představovaly, že každý občan je něco jako holá ruka, na kterou stačí natáhnout hřejivou rukavičku prázdné fráze.

Dokonce si představovala svého otce, jak v nějakém parlamentním sálku bez oken formuluje něco takového v jakémsi výboru. Celé dopoledne předtím odtrhoval provlhlý jihozápadní vítr za růžky aktuální slogany z ploch, na kterých byly nalepené, a nutil je bezmocně se na nich plácat a odkrývat lepidlem upatlané fosilní pozůstatky předcházejících exhortací.

I když jsem byla tvou učitelkou jenom týden, ráda bych ti sdělila, že jsi prima kluk, přestože zároveň pěkný číslo, a že se mi po tobě docela stýská. Doufám, že se ti daří dobře, ale kdyby náhodou ne tak úplně nejlíp, laskavě mi slib (jestli se dokážeš přemoct a budeš chtít něco slíbit bláznivý ženský, která sama nesplnila slib, co dala tobě), že mi o tom napíšeš.

Podepsala se jako „Slečna Northová“, vložila ten list do obálky a vyšla do deště hodit dopis do schránky.

Domů dorazila kolem páté, už se smrákalo. Dveře se rozlétly, když její noha došlápla na první schod z těch, co k nim stoupaly.

„Díky, Palmere,“ řekla muži, který je otevřel, a podala mu svůj pršiplášť.

„Tak jak se ti učilo?“ volala matka ze salonu.

„Ale jo – docela dobře," odpověděla. „Znáš děti."

„Znám jenom tebe, má milá. Doufám, že nejsou všechny jako ty. Že je s nimi lepší pořízení."

Mary pootevřela dveře salonu a nahlédla dovnitř. „Taky tě mám ráda, mami."

„Měla jsem tu naštěstí chůvu, když to začínalo být příliš kritické."

„Kde je Hilda? Viděla jsem její kabát v předsíni."

„Poslala jsem ji kouřit do kuchyně. Nezáleží mi na tom, co ty cigarety provedou s vašimi plícemi, ale ničí mi tady záclony."

„Ale kouření zeštíhluje postavu."

Matka ztišila hlas. „Možná tobě, holčičko. U tebe všechno vyjde přesně naopak jako u Hildy."

„Třeba si je zapaluje na špatném konci."

„Její život, to je kolotoč skládající se z letargických chlapců a rakviček se šlehačkou. Říkám jí, že by se měla taky nějak zapojit, jako ty. Nebo si alespoň najít chlapa, který bude ve válce něco platný."

„Má ráda Geoffreyho St Johna."

„To bych nebrala moc vážně. A ani jim to spolu moc nesluší."

„Jen Geoffreyho nepodceňuj, mami. Líbá moc hezky."

Matka jí věnovala rádoby vědoucí pohled, ale Mary bylo jasné, že ve skutečnosti nemá tušení, která bije. Takhle si matky koneckonců počínají rády – se zábleskem v očích, který naznačuje, že je jim všechno jasné, ale zároveň i to, že teď je na dceři, aby vyklopila, jak to s ní vlastně vypadá. Nastavená hedvábná šňůra, která se má potichu proměnit ve zrádnou smyčku.

Mary raději poslala mamince polibek a ze salonu vyvanula.

V hale ji pohltilo důvěrně známé ovzduší domova – vůně včelího vosku, jímž byla napuštěná madla zábradlí, a leštidla z kobercových tyčí ze schodiště. Ze suterénu stoupaly vlhké pachové vlny ze zaměstnané prádelny. Odněkud z hloubi domu se ozýval cinkot porcelánového nádobí, jak služebná odklízela ze stolu pozůstatky po odpoledním čaji. Zarachotilo uhlí, vsypávané šupnou

zvenčí do sklepního uhláku. Večer se v domě zřejmě začne topit – poprvé od března toho roku.

U malého okénka v pracovní komoře za kuchyní našla Hildu se zapálenou cigaretou v prstech.

„Tak jak pokračuje ta tvoje intrika?"

Mary se ušklíbla. „Zpracovávám dál Toma. Dneska mu zase zavolám. Určitě pro mě něco najde. Důrazně mu připomínám, že v Londýně jsou pořád ještě hejna dětí, které nikdo neevakuoval a evakuovat nikdy nebude."

Hilda se pokusila napodobit hrbáče s výrazem pomatence ve tváři.

„Přestaň blbnout," okřikla ji Mary. „Nevidím důvod, proč by neměly i ty dostat možnost se dál učit. Jenom o tom musím přesvědčit Toma."

„Jestli chceš vědět, podle mě je to dost ňouma. Chodíte spolu na večeře, ty ho prakticky prosíš, aby ti dal pusu, ale on se k tomu vůbec nemá, a nepostará se o tebe ani s tím místem. Já bych se na to vykašlala."

„Já vím, ale je to zajímavej chlap, chápeš? Jakej se nenaskytne na každým rohu."

„Nech ho plavat, kamarádko, než tě od sebe odežene on sám."

„On je jenom hodně… no – ostýchavej. Jinak – když jsme spolu… líbí se mi to."

Hilda zvedla oči k nebi.

„Vážně – je moc milej!"

„A v čem tedy konkrétně?"

„Pozornej. Prostě zajímavej. Ohleduplnej."

„Jinými slovy – ne moc hezkej."

„Ale to jseš úplně vedle! Je docela urostlej a má něžný hnědý oči. Vlastně úžasnej! A mám pocit, že ještě naprosto nezkaženej, rozumíš. Což je roztomilý."

„Přiznej si, že tě zajímá především kvůli tomu místu."

„Který potřebuju hlavně proto, žes mě do toho pěkně namočila."

„Ovšem je jenom tvoje chyba, že matce nechceš přiznat, jak na tom vlastně jseš."

„Kdo by v mý situaci chtěl? Trestáš mě moc přísně za tu jedinou pusu."

Hilda se zatvářila, jako že to nechápe. „Pusu?"

„Ale Hildo! Nedělej, že je ti to už jedno. Já dneska strávila celej den v dešti, jako pokání za ten úlet s Geoffreym."

Hilda zívla. „Dělej si s Geoffreym, co ti libo. On pořád zarytě odmítá přihlásit se jako dobrovolník do války."

„Stejně jako ty."

„A právě proto potřebuju chlapa, kterýho bych mohla ušlechtile podporovat."

„Na dálku, předpokládám."

„No – z pohodlí domova."

„Tom se hlásit nebude, a já mu to chválím. On je… prostě – k němu by mi to nesedělo."

Hilda vyvalila oči. „Mary Northová…!"

Mary se usmála. „Prosím – a co jako?"

„Ty ses do něj zabouchla!"

„Ale ne, kdepak. I když… má hezký oči, to ano, a je to… velkej chlap a… no prosím – líbí se mi, i to, že věří, že učit děti je strašně důležitý, protože já si to myslím taky."

„A od kdy?"

„Od chvíle, kdy mi řekli, že já nesmím. Proč musíme pořád dělat to, co nám někdo nařídí?"

„Abychom měli příjemný a nekonfliktní život?"

„Říká děvče, který musí kouřit někde v kvelbu za kuchyní. Proč mámě neřekneš: ‚Paní, já si budu klidně kouřit v tom vašem salonu, a jestli pak budete muset vyměnit záclony, tak mi dovolte, abych vám vybrala jinej vzor, ne tak příšerně odpornej jako ten, co vám tam visí teď!' Bude si tě za to velmi vážit."

„Pak už sem nikdy nebudu smět přijít."

„Což tě možná přiměje k tomu, abys užitečně rozšířila okruh svých přátel."

Hilda jen zamrkala.

„Promiň," pokračovala Mary. „Nemyslela jsem to vážně. Jde jenom o to, že ty jsi taková, jaká jsi, a já taky taková, jaká jsem."

„Totiž zřejmě rozhodnutá se do Toma zamilovat – právě proto, že je to vyloženě proti veškerýmu zdravýmu rozumu."

„Jedna společná večeře, jeden společný lehký oběd, tři telefonní rozhovory. To má podle mě k lásce dost daleko."

„A jak to teda je – chceš po něm, aby ti opatřil učitelský místo, nebo by si sis ráda takříkajíc opatřila přímo jeho?"

Mary se kousla do rtu. „Obojí v úvahu nepřipadá?"

„Kdybych řekla, že ne, tak poletíš a budeš se právě o to víc snažit."

Mary ji vzala za paži. „A tobě budeme muset najít nějakého hezkého vojáčka, viď?"

„V nejhorším případě bych brala i pilota. O námořníky nemám zájem."

„O ty hodný holky nestojí, jasně. Podívám se, kde by se dalo něco sehnat. Ovšem zatím jsou tyhle úvahy směšné. Zatím se nebojuje nikde, jak se zdá."

„Zřejmě ne," potvrdila to Hilda. „Jim to taky sluší líp ve vycházkový uniformě než v battledressu."

LISTOPAD 1939

Nad Salisburskou pláň se do deště vznesl dělostřelecký granát a v zenitu svého oblouku na okamžik ustrnul. Dole pod ním se roztékala obrovská zelenomodrá skvrna rozsáhlých lučin, a jak se k ní projektil blížil, proměňovala se v bažinaté polštáře ostřice a jiných vodou nasáklých trav. Se svištivým jekotem se pohřbil do blátivého pažitu.

Jeho nárazový zapalovač byl zřejmě poškozený, protože při dopadu nevybuchl. Zapadl do kapsy černého bahna v zářezu mělké rýhy v zemi a jeho nitro se ještě chvíli třáslo, jako by stěží držel pohromadě.

Přibližně pět kilometrů od toho místa stál v hustém dešti Alistair Heath a velmi zblízka na něj a na další vojáky řval velící seržant.

„PROČ MI TADY TAK PĚKNĚ ROSTE TRÁVA? ČÍM JI ZALEJVÁME?"

„Krví, krví, krví!" odpovídali mu sborem muži.

„A ČÍ JE TO KREV?"

„Nepřítele!"

„A ČÍ JE TO NEPŘÍTEL?"

„Našeho pana krále!"

Nácviku nasazování bajonetu se Alistair účastnil bez velkého nadšení. Slyšel, jak hvízdavě dopadl ten granát – dolehlo to sem k nim z dělostřelecké střelnice. První problém války spočívá v tom, že její provoz zatím ještě nikdo moc neovládá.

Nemohl si v tu chvíli nevzpomenout na to, jak se sestrami jako děti vždycky sbírali na plážích v Lulworthu a Brackleshamu škeble. Představoval si, jak někde poblíž právě teď vylétávají podobné skořápky či lastury z hlavní houfnic a cestují pak modrým obzorem v klenutých trajektoriích jako ty dovádivé mořské věcičky oživující Botticelliho obraz *Zrození Venuše*.

„HEATHE!"

„Ano?"

„NEMÁTE VY NÁHODOU POCIT, PANE HEATHE, ŽE TOHLE JE POD VAŠI ÚROVEŇ? PŘISTUPUJETE K TÝHLE KLÍČOVÝ FÁZI VÝCVIKU SKUTEČNĚ S NAPROSTÝM SOUSTŘEDĚNÍM?"

„To určitě, stoprocentně!"

„URČITĚ, STOPROCENTNĚ CO?"

Alistair neměl zdání, oč tomu chlapovi jde.

„Ano, přistupuju k ní skutečně se stoprocentním soustředěním."

„PŘISTUPUJU K NÍ SKUTEČNĚ SE STOPROCENTNÍM SOUSTŘEDĚNÍM NA CO?"

Ten člověk je debil. Vítr se proháněl po širé Salisburské pláni, nenávistné, naštvané, poďobané ohořelými kousky kovu zkroucenými do bizarních tvarů, ve kterých zchladly. Byl to jihozápadní vítr, poznamenaný slaným vlhkým oparem nad kanálem La Manche a zkřehlý přeletem nad přilehlou vysočinou. Cestou pod sebou nenechal žádné větší město, nenasál žádné vůně lidských činností či zábav. Jen otupoval Alistairův mozek a vysával cit z jeho prstů. A teď před ním stál ten nezdolný vrchní seržant, ve větru a dešti tak stával už celých čtrnáct dní, s hrudí vypnutou, břichem zastrčeným a běsnou tváří. Probodával Alistaira pohledem a očividně čekal, co z něj vypadne.

„Éé… totiž – pane," vykoktal ze sebe Alistair.

Muži kolem něj se rozesmáli. Po měsíci služby by si snad už každý mohl pamatovat hodnost velitele.

„CO, PANE?"

„Promiňte…!“

„CO SE MI TO SNAŽÍTE SDĚLIT, PANE?“

„Jo tak…! Promiňte. Že tomuto nácviku věnuju veškerou svou pozornost.“

„NO TO UŽ ZNÍ TROŠKU LÍP,“ pochválil ho seržant.

Alistair mu byl za tu poznámku vděčný. Nácvik s bajonetem vzápětí pokračoval.

„PROČ MI TADY TAK PĚKNĚ ROSTE TRÁVA? ČÍM JI ZALEJVÁME?“

„Krví, krví, krví!“

„ŠPATNĚ VÁS SLYŠÍM, DÁMY! ČÍ ŠPINAVÁ KREV?“

„Nepřítele krev!“

„A ČÍ JE TO HROZNEJ NÁCI NEPŘÍTEL?“

„Našeho krále hroznej náci nepřítel!“

„TAK TOHO NÁCKA ZABTE! PROČ MÁ TEN BAJONET VOSTREJ HROT, CO MYSLÍTE? VRAŽTE HO DO NĚJ, NEŽ BODNE VON VÁS!“

Muži řvali taky a z pytlů, do kterých bajonety vráželi, poslušně prýštily výrony písku. Každá rána, kterou Alistair zasadil do mokrého žoku, natrhla zároveň i jeho morálku. Jak on tuhle šaškárnu nenáviděl! Tu neúprosnou buzeraci velícího seržanta i zákeřný salisburský chlad, který se mu už dva týdny trávené pod promočenou stanovou plachtou zažíral stále výrazněji do těla jako nějaká ošklivá infekce. Ze všeho nejvíc nenáviděl návaly vzteku, jež v něm ta nenávist vyvolávala. V duchu viděl seržanta, jak ho má přímo před hrotem bajonetu, a při představě, jak proti němu činí výpad, sebou málem vyděšeně trhnul.

Zacházel s bajonetem s co nejmenším vynakládáním energie, které by snad ještě stačilo na rozpárání nepřítelova břicha, a když seržant to blbnutí konečně odpískal, sebral pušku a poodešel trochu stranou. Rozepnul podbradní řemínek přilby a nechal déšť, aby mu smysl písek z obličeje. Tornu postavil na vystouplý drn, aby do sebe ze země nenasákla příliš mokra, dřepl si za ni a zkusil si zapálit lulku. Zvlhlý tabák se v hlavičce jenom svíjel a odmítal

chytit. Alistair odhazoval jednu vyhaslou sirku za druhou. Otráveně sledoval, jak i poslední bezmocně zaprskala a zhasla.

„Koko-koukám… po-po… potřebuješ zapálit – viď, H-H-Heathe?“

To byl Duggan, jediný účastník výcviku, u kterého bylo jasné, že mu je jistě už přes třicet. Kapesním nožíkem a vidličkou dobýval sardinky z vyfasované krabičky s tak vybranou elegancí, jako by seděl na odpoledním čaji u Fortnuma & Masona na Piccadilly. Když pochodovali, držel pušku jaksi štítivě trochu od těla, jako počurané děcko.

„Skvělý,“ poděkoval mu Alistair.

S Dugganovým zapalovačem to šlo mnohem snadněji. Tabák se v dýmce ochotně rozhořel a z hlavičky začal útěšně stoupat modravý kouř. Jistě povane směrem k Londýnu, napadlo Alistaira.

„Nem-nem-nemáš chuť si t-t-trochu popo-popovídat?“ zeptal se ho Duggan.

Alistair upřel pohled na hlavičku lulky. „Není mi moc do řeči, po tom výcviku.“

Duggan seděl na své torně. „J-j-jestli ti m-může p-p-poradit zku-zkušenej starej ko-ko… kořen – t-tak já si vždycky v-v duchu opa-opakuju, že p-p-pytel s pískem je prostě p-po-pořád jenom p-pytel s pískem.“

Alistair se na něj podíval. „Tebe to taky štve?“

„Jak já to vidím – všechno to kr-kr-krvelačný hu-hu-hulákání – to je jen t-taková hra, aby nás klu-kluky trošku pobavil. Ty máš nakonec skončit j-jako oficír, viď?“

„Doufám. Mám jít do dalšího kurzu – jestli se mi povede absolvovat tenhle, než toho našeho nemožnýho seržanta tím bajonetem propíchnu.“

Duggan si zapálil cigaretu. „Já bych neřek, že se u těchhle po-poskoků s něčím podobným po-po… počítá. V každém případě bych ale v-věřil, ž-že výcvik důstojníků b-bude určitě… ci-civilizovanější.“

Alistair přikývl. „Sýry nám budou důstojně servírovat u jídelního stolu s ubrusem. Velící důstojník se zeptá: ‚Co se k tomu bude pít?' A my jako jeden muž zvoláme sborem…"

„Portský víno! Portský víno!"

„Čí portský víno?"

„Našeho krále!"

Alistair se zašklebil. „Z nás totiž brzo budou oficíři!"

Duggan se maličko usmál a žhnoucím koncem cigarety okopíroval zvlněný obzor krajiny. „Ž-že už tenhle o-odpornej kus s-s-světa taky nemůžeš ani vidět, co říkáš?"

Alistair potáhl z lulky. „Tady to byl přímo ráj, než si to zabrala armáda. Malý vesničky, samý půvabný domečky, v každým příjemně roztopený kamna, venku hopsající koníček…"

„N-něco jako kdysi Peckham, že…"

„Ty jseš odtamtud?"

Duggan se otřásl. „Lidská du-du… duše v-vydrží leccos, ale v Peckhamu dlouho přežít nedokáže, a tak se vlastně o nikom nedá říct, že by byl z Peckhamu. Pár nás tam žije jaksi *pro tempore*… P-pámbu nám pomáhej."

„Já bydlím na sever od řeky. V Camdenu."

„No vida… Bohémská oblast – s-samý bary, kluby, ho-hospody. A trhy. A cos tam nahoře dělal, předtím než jsi z-začal plnit, co ti př-při… přikazuje armáda?"

„Velmi nízko postaveného konzervátora v Tate Gallery. Vařil jsem tam šéfům čaj a připomínal lidem, kteří tam večer chodili uklízet, že vystavený obrazy nesnášejí čisticí prostředky, který používají na nábytek."

„Tak to si nedovedu představit, jak se n-naše národní kultura teď d-dokáže bez tebe obejít."

„A já předpokládám, že tys byl arcibiskup z Canterbury…"

„Já jsem herec. To kok-koktání zmizí, když sto-stojím na jev… na jevišti."

„A sem ses hlásil jako dobrovolník?"

„Už se mi z- z toho dělalo z-zle, hrát pořád jenom druhýho

vr-vr… vraha a podobně. A tak jsem tady a př… připravuju se na roli prv… prvního vraha."

„A jak ti to jde?"

„Kostýmy žádná sláva, ale t-textu není m-moc, to by se dalo z-zvládnout…"

„No – možná Pámbu dá a tahle hra se do West Endu nikdy neprosadí."

„Amen."

Alistair zaklepal lulkou o hranu podrážky, aby vyprázdnil hlavičku. „Londýn je daleko. Moc ti tady chybí?"

Duggan zavrtěl hlavou. „J-jestli m-myslíš jeho rušnej spo… společenskej ž-život, tak to v-vážně ne. Vaděj mi tu jiný věci."

Alistair se usmál. „Mně tady vadí hlavně to, že pořád něco musím. Pořád nám něco nařizujou."

„T-to mně ovšem v-vadí taky."

„Jseš ženatej?"

Duggan zvedl ruku s cigaretou a nechal vítr, aby z ní odvál popel. „Ty jsi… v-vážně ještě ho-hodně mladej, v-viď?"

Na jihozápadě teď zmizel obzor, zahalila ho zinková mlha. Nedaleko od nich padaly ze spodní části mračna provazy deště. Jak se liják blížil k jednotce, přesunovala se postupně do stále se zmenšujícího prostoru, kde ještě nepršelo. Vojáci si mezi sebou vyměňovali černohumorné pohledy lidí, kterým je jasné, že za chvíli na tom budou ještě mnohem hůř než teď.

Znovu se ozvala seržantova píšťalka. „PADÁ MLHA! SLEDUJTE TO, VY KOKOTI NEMOŽNÝ! A ZAŘIĎTE SE PODLE TOHO!"

Duggan se zamračil. „Sle-sledujte to… Co vlastně? To bude ten kretén pořád takhle v-vyvádět?"

Alistair si začal dýchat na ruce, aby si je zahřál. „To mi pověz – co po nás vlastně chce? Co podle něj máme dělat?"

„S tou ml-mlhou? No st-střílet do ní asi ne… Nebo jo? Když nás v-vybavili tí-tímhle?" Cvrnkl ukazováčkem do hlavně své pušky. Tupě to cinklo, jako uvolněný zvonek bicyklu.

„Myslíš, že nám chtěl jenom říct, abychom na sebe ještě něco hodili?“

„J-já už mám na sobě všechno, c-co jsme vyfasovali. T-ty ne?“

„Poslyš – neměli bychom si něco sníst? Trochu se posilnit?“

„Ž-že by nám to ser-seržant přímo přikazoval? Toho je-jeho řvaní už m-mám plný zuby.“

„Třeba bychom měli převzít iniciativu.“

„Ž-že by po nás chtěl zr-zrovna to?“

„Já mám v torně džem.“

Duggan po něm střelil pohledem. „Prosím tě, proč s sebou taháš ta-takový těžký věci? To ti všechna ta standardní bu-bu… buzerace nestačí?“

Alistair otevřel tornu a vylovil z ní Tomovu zavařovačku. „Ostružinovej. Nosím to s sebou, protože mi to připomíná civil. Domov. Chtěl jsem si to schovat až na konec války, ale to by byla blbost – co kdybych to přece jen někde koupil. Nemáš lžíci nebo něco podobnýho, čím by se to dalo jíst?“

Duggan se podíval stranou. „N-nebudeš se s-smát? Mám tady pytlík keksů. Pekla je m-máma.“

Vítr k nim zanesl seržantův rozeřvaný hlas. Zase už někoho někde poblíž jebal. Ale nebylo mu rozumět, vítr mu trhal slova od úst a rozbíjel je. Duggan vyndal z torny keksy. Byly zabalené v modré plátěné utěrce, převázané tenkým špagátkem.

V tu chvíli pohltil odpočívající jednotku šedobílý zával mlhy, pod kterým celá planina zmizela. Z těsného sevření, do něhož každého jednotlivce pohltila, nebylo nic vidět. Seděli na svých tlumocích se zapálenou cigaretou v prstech, znaveně rozprávěli a do vlhké šedi, která je obklopovala, upírali nic nevidoucí oči.

Alistair měl v hlavě prázdno. Po čtrnácti dnech strávených v tomhle lezavém chladu a vytrvale dorážejícím větru a pod velením toho nesnesitelného zupáka byl už tak znavený, že se na té širé mokré travnaté pláni sám sobě ztrácel. V téhle chvíli se cítil zkřísnutý a vyhaslý. Dýchal si na ruce a apaticky čekal na hvizd píšťalky a následující příkazy, které určí účel jeho dalšího počínání.

Duggan se snažil rozvázat uzlíky na provázku, který jistil keksy zabalené v modré utěrce. Prsty mu znehybněly, když nad oběma muži najednou ubylo světla a do bláta mezi nimi došlápl pár vojenských bot. Oba prudce vzhlédli.

„ALE TO SE NA TO PODÍVEJME! ÚŽASNEJ POHLED – DVA LONDÝNŠTÍ DŽENTLMENI SE VYDALI NA VENKOV, ABY SI TAM UDĚLALI PIKNIK!"

Z mlhy vyvstaly stíny, které se vzápětí proměnily v mužské postavy, v jejichž tvářích se Alistair ihned přesně orientoval – na některých výraz omluvné solidarity, na ostatních škodolibě pobavený výsměch. Vstal. Duggan se zvedal pomaleji a nejprve pečlivě postavil balíček na tornu.

„SPOKOJENOST, DUGGANE? TĚŠÍTE SE?"

Duggan přikývl. „A-ano, seržante!

„TEN BALÍČEK VYPADÁ MOC PĚKNĚ. VÁM SE TAKY LÍBÍ, CO? JAK SI TAK HEZKY HAČÁ NA TÝ TORNĚ."

Seržant nespustil z Duggana oči, ale shodil ten balíček z torny do bláta vedle ní, botou ho do něj zadupal a s požitkem jeho obsah rozdrtil podpatkem.

„A CO UDĚLÁME TEĎ?"

Duggan se chvíli díval na zmazanou utěrku a zmasakrované keksy, topící se v blátě, a pak zvedl oči k seržantovi.

„My nic, seržante, ale vaše ž-žena mi bu-bude muset p-přesně takový keksy upéct – a já si je u ní vy-vy… vyzvednu, až se s ní příště uvidím."

Ti, co stáli kolem, málem přestali dýchat. Seržant se zhoupl na patách a na jeho tváři se pomalu objevoval křivý úsměv odhalující jeho zuby až ke kořenům. Do pláštěnek, které měli všichni na sobě, bušil déšť.

„No dobře, Duggane," ozval se posléze seržant. Poprvé ho slyšeli promluvit normálním hlasem. Trochu odstoupil, vedle svého tlumoku se přikrčil před dorážením větru a přes polní vysílačku začal komunikovat bůhví s kým.

Mužstvo se shluklo opodál. Když jim došlo, že ta podivná epi-

zoda skončila a seržant má asi jiné starosti, začali někteří Dugganovi obdivně podávat ruku. Někdo mu nabídl cigaretu a zapálil mu ji, protože bylo vidět, že se mu třesou ruce a sám by to nesvedl.

Alistair sledoval, jak se ostatní vojáci kolem Duggana točí – s respektem, i když jsou zároveň připraveni se pohotově rozptýlit, kdyby se seržant vrátil a tvářil se hodně naštvaně.

Ještě jim nebylo moc jasné, jak to v armádě chodí – jestli se tam podobné střety a prohry házívají vzápětí za hlavu, nebo jen tak nezapomínají a neodpouštějí. Občas se ozvalo nejisté zasmání. Nikdo se neměl k tomu, aby se k incidentu nějak vracel. Nervózně čekali v mlze, s puškami zavěšenými přes rameno – náhodný shluk v civilu zelinářů, mechaniků, účetních…

Alistair je trochu stranou od nich sklíčeně sledoval s jistými obavami. Lulka už mu dávno vyhasla, prsty měl ztuhlé a bez citu. Vylovil z bláta sklenici s Tomovým džemem, otřel ji a vrátil do torny. (Proč on teď vlastně není v jejich mansardě, nedrží v ruce lžíci a nepochutnává si na něm?) Nebylo to jednoduché, trčet tady prolezlý zimou hluboko do svalů a snažit se zůstat aspoň trochu suchý. Málem mu bylo do breku.

Už se setmělo. A pak se z dálky blížil sílící zvuk automobilového motoru. Za chvíli se z mlhy vynořil náklaďák s plachtou nad korbou, jehož zastíněná světla vrhala nesmělý pohled směrem k zemi. Zastavil, řidič uvnitř oranžově osvětlené kabiny se zapálenou cigaretou v prstech nechal motor běžet. Seržant vyskočil na kapotu a oslovil mužstvo.

„TAKŽE, MLÁDENCI! TOHLE POČASÍ – ŽÁDNÁ SLÁVA. A PROTOŽE JÁ JSEM NĚCO JAKO LASKAVEJ PÁMBU, ZVU VÁS, ABYSTE STRÁVILI PŘÍJEMNOU TEPLOU NOC V KASÁRNÁCH! TORNY NA ZÁDA, NASKOČTE SI – A AŤ VÁS ANI NENAPADNE NĚKDE ŘÍKAT, ŽE VÁŠ TÁTA NA VÁS NENÍ HODNEJ!“

Mužstvo potěšeně zahalekalo. Alistair přiměl ztuhlé údy, aby ho přepravily přes postranici, a na korbě se pak vmáčkl mezi

rozesmátý chumel mužů, okupujících lavice v její zadní části. Soused po levici ho poplácal po zádech, nabídl mu suchou cigaretu a Alistair si ji s rozkoší vychutnal. Do zkřehlých rukou i nohou se mu pomalu vracel cit, ale bolelo to tak strašně, že mu to až vhánělo slzy do očí.

Chlapi kolem něj si začali stýskat na to, jak se s nimi zachází. Při každém šluku z cigarety vyvstala ze tmy mihotavě kuřákova tvář a pod plachtou při tom létaly vzteklé nadávky proklínající tuhle část Anglie a nenávistné popisy rafinovaných tělesných muk, za nichž po skončení války zhyne ta bestie jménem Adolf Hitler. Za to, že oni – takoví slušní mladí hoši – teď musejí trávit chladné deštivé týdny tady na Salisburské planině, místo aby mohli pokojně vyspávat po zodpovědném plnění takových důležitých mírových úkolů, jako je systematická konzumace alkoholu a milostné oblažování vstřícných děvčat.

O armádě mluvili jako o zasrané organizaci řízené neschopnou velitelskou pakáží. Nadávali na ledový vítr, který k nim pronikal pod plachtu, a proklínali tvrdost plechových lavic, na nichž seděli – řidiči doporučovali, aby si je strčil do prdele. A upozorňovali, že by jim byl udělal velkou radost, kdyby ho bývalo napadlo přivézt z kasáren nějaké podložky pod zadek, že by se jim pak sedělo mnohem líp.

Značnou nespokojenost vyjadřovali rovněž na adresu výrobců bagančat, která měli všichni na nohou. Ty boty byly zřejmě vyrobené z nekvalitních materiálů, protože byly velmi ochotné vpouštět do sebe ledovou vodu, ale zbavovat se jí už nikoli. Takže i ševcům se v tomto případě vřele doporučovalo, aby si je strčili do prdele.

Muži v náklaďáku rovněž vyjadřovali přání, aby výrobci pušek lee-enfieldek zažívali při močení, kadění a ejakulování stejně vzdorovitou blokaci, na kterou oni naráželi, když se na střelnici vleže na břiše zkřehlými prsty pokoušeli přimět zásobník, aby umožnil posunutí kulky do závěru. Dohodli se, že všichni ševci (s botami již *in situ* v zadcích) by měli být zasunuti do

prdelí pánů Leea a Enfielda – výrobci levých bot do zadku pana Leea a výrobci pravých bot do zadku pana Enfielda. A posléze by si sami pánové Lee a Enfield měli navzájem najít cestu do prdele toho druhého, pěkně hlavou napřed, když měli tak rádi zadovky.

Byli toho názoru, že prakticky všichni, kdo mají co dělat s armádou, by si vlastně zasloužili zastrčení do některé ze zadních výdutí těch či oněch jiných osobností, zvířat či objektů. V probouzejícím se teple na korbě nákladního auta, kde málem stoupala pára z osychajících mokrých vojenských svršků a mezi jejich nositeli kolovala feldflaška s něčím velmi ostrým, odepsali vlastně veškerou armádu, přesně ocejchovali všechny projevy její tyranie a sestavili je do sebe, jako se do sebe zasouvají ruské dřevěné bábušky, až by celý ten sjednocený válečný aparát byl dokonale připraven najít místo svého nevyhnutelného posledního odpočinku někde hluboko v zadnici německého Vůdce.

Krátce řečeno, ti muži byli šťastní. Z litanií jejich ublíženeckého reptání vynechali pouze seržanta, protože jeho zásah do situace jim zajistil únik z ochromující zimy i možnost si takhle uvolněně pustit hubu na špacír. Alistair toho nemožného parchanta musel teď ocenit. Svým způsobem byl vlastně geniální. Přes dva úděsné týdny doháněl svoje svěřence na pokraj zoufalství, ale když vycítil, že by se mu mohli rozutéct, nebo přímo vzbouřit, ukročil rafinovaně stranou jako matador před útočícím býkem. Venku se vítr začínal měnit ve vichřici, ale on seděl vpředu v kabině vedle šoféra, nechával své muže, aby se do sytosti vynadávali, a svou moc nad nimi tím aktem velkorysosti vlastně zdvojnásoboval.

Alistair se na té lavici usadil co nejpohodlněji, a když k němu ta polní láhev doputovala, rád si z ní přihnul. Jeho noví kamarádi byli v pohodě. Před chvílí už toho měli jednoznačně plné zuby, a i když na tom, jak reagovali, nebylo věru nic povznášejícího, ani nad jeho vlastním chováním by se nehodilo jásat. Tu láhev mu podali jako svému parťákovi – patřil k nim. Možná ani neměl tak docela právo to očekávat.

Čekali, až se náklaďák rozjede, a jeho tělem začínalo prostupovat teplo. Uvolnil se a začal odpočívat. Už nebylo třeba být ve střehu, a tak na něj začala padat ospalost. Teprve teď mu docházelo, jak je utahaný. Zavřely se mu oči. Nazlobenému halasu přestával rozumět, překrýval se s hlasitým vrčením nastartovaného motoru a kolísavým hukotem větru venku.

Prudce se probral, když se náhle s rachotem otevřela zadní uzávěra korby. Z překvapených kleteb, které se ozvaly, mu došlo, že nebyl sám, kdo na korbě usnul. Dovnitř zavál náraz chladu, protože plachta nad zádí se s plesknutím zvedla. A do náklaďáku baterkou zasvítil seržant. Osazenstvo vraštilo obličeje, po kterých putoval kužel světla, a mhouřilo před ním oči. Nakonec se zastavil na Dugganově tváři.

„Vztyk, Duggane! Buďte tak laskav a vystupte si," křikl seržant.

„P-prosím?" vypravil ze sebe Duggan.

Chvíli bylo slyšet jen bafání motoru.

„MÁTE PROBLÉMY S UŠIMA? TAKŽE OPAKUJU, PANE DUGGANE – ČAPNĚTE SVOU TORNU, KTEROU VÁM DÍKY SVÝ PŘÍSLOVEČNÝ LASKAVOSTI ZAPŮJČIL NÁŠ PAN KRÁL, A HUPKY HUPKY, PĚKNĚ JAKO KRÁLÍČEK UŠÁČEK, Z KORBY DOLŮ, ANO?"

„A-ale… p-proč, prosím?"

„VY TOTIŽ MÁTE TO ŠTĚSTÍ, ŽE SE PĚKNĚ PROJDETE A VRÁTÍTE SE DO KASÁREN PO SVEJCH. Z CVIČNEJCH DŮVODŮ – PROVĚRKA NOČNÍ ORIENTACE V TERÉNU. VYTÁHNUL JSEM VAŠE JMÉNO Z ČEPICE, ABYSTE VĚDĚL – JÁ ZA TO NEMŮŽU."

Duggan se ani nehnul.

„TAK HOĎTE SEBOU, DUGGANE! NA CO ČEKÁTE? HNĚTE TOU SVOU PRDELÍ – ZDRŽUJETE KAMARÁDY OD VEČEŘE, A TAKY BY SE RÁDI VYSPRCHOVALI, PĚKNĚ TEPLOU VODOU, ŽE, A ŠLI SI LEHNOUT!"

„A-ale… já p-pěšky ne-netrefím… zp-zpátky do kaka-kasáren…"

„KASÁRNA SE NALÉZAJÍ VE WARMINSTERU, DUGGANE. PŘESNĚ TAM, KDE JSME JE ZANECHALI."

„Já vím, že ve Warminsteru… Ale n-nevím, kde jsme t-teď my!"

Seržant se výsměšně zašklebil. Uvolněná plachta chytila prudký závan větru, až se vůz na svém pérování zahoupal.

„PANE DUGGANE – VY JSTE SNAD ZAPOMNĚL, ŽE MÁTE V POSTRANNÍ KAPSE TORNY MAPU, KTEROU JSTE VŠICHNI VYYFASOVALI? VOJENSKOU MAPU HRABSTVÍ WILTSHIRE ČÍSLO NULA PĚT DVĚ?"

„T-to jo, ale nevím, kde jsme na ní t-teď my."

„PANE DUGGANE – KDYŽ JSEM VÁS VŠECHNY UPOZORŇOVAL, ŽE SE BLÍŽÍ MLHA, VY JSTE NEVYUŽIL TÝ DOBY, KDY JEŠTĚ BYLO VIDĚT, NEODMĚŘIL JSTE SI NAVIGAČNÍM KOMPASEM AZIMUTY A NEPŘENES JSTE SI JE DO TÝ SVÝ MAPY, ABYSTE TRIANGULACÍ URČIL SVOU POZICI?"

„Ne, pane… Proč bych…"

„Jo ták…" dal se seržant slyšet zahloubaně. „To se vám ovšem ta dnešní noc dost protáhne. Ale nevadí – získáte cenný zkušenosti. Takže do toho, vyskočte si."

Ve světle baterky, kterým seržant mířil Dugganovi na hlavu, byla jeho tvář mrtvolně bledá, jen oči měl zarudlé. „T-tohle přece n-nemůžete…!"

Seržant mlčel, ale svítil mu do obličeje dál. Duggan se obrátil na ostatní vojáky.

„T-tohle přece… Dyť to bych taky… To snad není m-možný!"

Alistairovi se příčil pohled na Dugganovu tvář, jak čeká na nějakou podpůrnou reakci a potom pohasne, protože žádná nepřichází. Slyšet bylo pouze škrundání bot po dřevěné podlaze auta, když si některý z mužů nervózně poposedl.

„Duggane," promluvil nakonec seržant, „já chápu, že se vám do toho nechce samotnýmu, tak vám dám možnost si vybrat. Jestli vocaď do třiceti vteřin nevypadnete, tak si budou muset

vystoupit všichni a vrátěj se do kasáren pěšky s váma. To byste si přál, pane Duggane?“

Ten oslepeně mžoural do světla z baterky. „C-co… J-já přece…“

Pět vteřin bylo ticho, pak deset. Ve tmě se kdosi rozkašlal a pak se do hlubokého hrdelního chrchlání vmísilo nesrozumitelné mumlání, z něhož se vylouplo tvrdé *„… a koukej vypadnout!“*

Pak ticho a po něm další kašel, to se ozvali někteří další v temnotě skrytí muži a přidali další výzvy – *„… neser, vole!“… „vystřel, jo?“… „tak padej, Duggane!“* Vykašlávali svoje pobídky pomalu až z bránice, takže jako by nemluvili jen ústy, ale celými svými unavenými těly, zdeptanými a ospalými, kterým se ani trochu nechtělo zpátky ven do té větrné mokré činy.

Alistair se k tomu nátlaku nepřipojil, ale i když si přál, aby ti hoši zmlkli, nic pro to neudělal. Duggan se k němu obrátil, vlastně ne přímo na něj, ale protože byl napůl oslepený tím světlem z baterky, trochu doprava mimo něj. Tichým, nakřáplým hlasem ze sebe vypravil: „H-Heathe?“ A když nepřišla žádná odpověď: „Alistaire?“

Alistair pevně objal sám sebe oběma pažemi. Slyšel, jak venku řádí nepohoda, a v těle cítil křehké teplo. Nedovedl si představit, co by s ním udělalo, kdyby se zase octl venku.

Přinutil se pohlédnout na Duggana. Ten člověk měl zvláštní plochou tvář, téměř konkávně vydutou. Byla to nevýrazná, chabá tvář – Alistair si to teď uvědomoval a nechápal, proč to nezaznamenal už dřív. V leckom mohla snadno probudit jednoznačnou averzi. *Mít takovejhle ksicht,* napadlo ho, *tak v jeho letech už bych si dával sakra majzla, s kým a jak mluvím.*

Znovu se podíval na tu žalostnou, vyplašenou tvář a pocítil nával hněvu. S tímhle člověkem se poprvé bavil před několika desítkami minut. Takže nějaké velké kamarádství mezi nimi nepadalo v úvahu. Vyměnili si pár více méně vtipných poznámek, nic víc. Chvíli spolu seděli trochu za větrem s pocitem solidarity, který – když na to teď vzpomínal – mu připadal docela příjemný,

i když se vlastně opíral jen o společné poznání skutečnosti, že jsou něco lepšího než ostatní muži. A teď sedí tady, na korbě náklaďáku, zahřátý whiskou, kterou mu nabídli tihle muži.

„Alistaire?“

Vítr bičoval plachtu a všichni kolem čekali, jak Alistair zareaguje. Ovšem tomu se do toho hnusného počasí venku ani trochu nechtělo, a tak v tom přítmí mlčel.

V bodovém světle baterky převládla v prosebně vyděšeném Dugganově pohledu čirá zoufalost, a když sáhl po torně a po pušce a potácivě se vydal po korbě dozadu, zcela vyhasl.

Když seskakoval na zem, vůz se napřed na pérech trochu zvedl, a než se zase zklidnil, maličko se zhoupl. Seržant zhasl baterku a přirazil sklopnou záď náklaďáku. Alistair pocítil, jak se vůz znovu zahoupal, když seržant nastupoval do kabiny, a pak se její dveře s bouchnutím zavřely a náklaďák se přes travnatý hrb země s trhnutím rozjel a na nerovném terénu začal nabírat rychlost.

Muži pod plachtou teď byli zticha. Nikdo nežertoval, neklel, nepředával sousedovi láhev whisky. Seděli tam v promočených uniformách a každý sám v duchu poměřoval, co musel zaplatit za to, že si tu teď může takhle v relativním teple lebedit, a protože tu cenu museli zaplatit všichni společně, bylo teď nejlepší se moc nedružit. Do plachty nad jejich hlavami bušil déšť, a pokud někde objevil nějakou mezírku, dral se k nim dovnitř. A vítr byl ostrý jako nůž.

„Do prdele…“ zamumlal Alistair.

Vstal, popadl pušku a tornu a začal přes nohy a batohy sedících vojáků klopýtat na konec plošiny. S tornou a puškou přes rameno se musel nahoře přidržovat kovových podpěr plachty, aby neupadl. A pak se nadechl a převalil se přes zadní uzávěru náklaďáku.

Při dopadu do mokré trávy se svalil a přišel o pušku i o tornu, několikrát se překulil a málem si při tom vyrazil dech. Chvíli zůstal zhroucený ležet. Za těch dvacet minut, které předtím strávil na korbě více méně v teple, stačilo jeho tělo zapomenout

na ničivý pocit chladu. Hned ho napadlo, že to nepřežije. Pak se nejistě postavil na nohy, nastavil záda větru a lijavci a zvedl ze země napřed tornu a potom i pušku. Déšť mu bušil do vlasů, protože při té eskapádě přišel o přilbu. Mokrá puška mu klouzala v prstech, tak si tu příšernou věc hodil přes rameno.

Auto nezpomalilo, zvuk motoru se nijak nezměnil. Alistair nic jiného ani nečekal. Muži, kteří zbyli v náklaďáku, se spolu asi už zase baví, jistě se jim dost ulevilo, a počítají možná i s tím, že až se s ním v kasárnách zase sejdou, pozvou ho na pivo. Ovšem zdaleka ne všichni vědí, jak se jmenuje.

Sledoval, jak se zadní světla náklaďáku vzdalují a nakonec mizí, a pak se vydal za ním. Našel stopy po jeho pneumatikách a snažil se domyslet, jak daleko je to odtamtud do kasáren a za jak dlouho by k nim asi tak mohl dorazit. Občas do rozzuřených temnot kolem zavolal Dugganovo jméno. Nahoře na obloze ovšem nebylo vidět žádné hvězdy.

Někde asi pět kilometrů vpředu západním směrem začal na přibližující se nákladní auto rozechvěle reagovat ten nevybuchlý dělostřelecký granát. V burácivém halasu větru tam zprvu slabounké vrčení motoru nebylo skoro slyšet, ale jak se náklaďák k tomu místu blížil, začaly jeho zvuk posilovat vibrace jeho listových pružin a rachot namáhaných převodů. Ještě blíž pak už basový hukot auta stále vydatněji přehlušoval naléhavé sténání povětří. A v těle granátu se málem aktivoval nárazový zapalovač. Vzadu pod plachtou osazenstvo právě zpívalo populární hit Ala Bowllyho:

Život je jen miska třešní,
neber ho moc vážně, přines by ti strázně…

Hlasy vojáků kolísaly podle toho, jak se kymácel náklaďák. Přidal se k nim pisklavý doprovod foukací harmoniky a chvějivě se odrážel od kovového pláště dělostřeleckého granátu. Zpěváci podtrhovali rytmus písně dupáním na dřevěnou podlahu kor-